

CC-0. JK Sanskrit Academy, Jammu. Digitized by S3 Foundation USA

श्री चौखम्भा राजसेवा ग्रन्थमाला ६२

शुक्लयजुर्वेदीय रुद्राष्टाध्यायी

(रुद्रयागस्य सप्तमिः प्रकारैर्हवनमन्त्रविधिसहिता)

सम्पादक

याज्ञिकसम्राट्
पाण्डित श्रीवेणीरामशर्मा गौड

चौखम्भा उमेरियन्टालिया

वाराणसी

दिल्ली

CC-0. JK Sanskrit Academy, Jammu. Digitized by S3 Foundation USA

प्रकाशक

चौखम्भा ओरियन्टलिया

पो० भा० चौखम्भा, पो० बाक्स नं० १०३२

गोकुल भवन, के० ३७/१०९, गोपाल मन्दिर रोड

वाराणसी-२२१००१ (भारत)

टेलीफोन : ६३३५४ टेलीग्राम : गोकुलोत्सव

शाखा—

बैंगली रोड, ए-यू० बी०

जवाहर नगर

(निकट किरोड़ीमल कलेज)

दिल्ली-११०००७

फोन : २६११६१७, २३८७६०

© चौखम्भा ओरियन्टलिया

द्वितीय संस्करण 1990 :

मूल्य रु० १०-००

CHAUKHAMBHA RAJASEVA SERIES

NO. 62

ŚUKLAYAJURVEDĪYARUDRĀSTĀDHYĀYĪ

[having seven kinds of oblations with hymns of Rudrayāma]

By

Pt. BENĪRĀMA ŚARMĀ GAUDA

Vedācārya, Kāvratīrtha

Formerly Head of the Veda section

Goenaka Sanskrit College, Varanasi

CHAUKHAMBHA ORIENTALIA

Academy of Oriental and Antiquarian Books
Digitized by S3 Foundation USA
VARANASI DELHI

Publishers :

CHAUKHAMBHA ORIENTALIA

A House of Oriental and Antiquarian Books

P. O. Chaukhambha, Post Box No 1032

Gokul Bhawan, K. 37/109, Gopal Mandir Lane

VARANASI-221001 (India)

Branch : Telephone : 63354

Telegram : Gokulotsav

Chaukhambha Orientalia

Bungalow Road, 9 U.B. Jawahar Nagar

(Near Kirorimal College)

DELHI-110007

Phone :—2911617, 238790

© Chaukhambha Orientalia

शिवपूजन-सामग्री

रोली	पान	घृत
मौली	सुपारी	शहद
धूपवत्ती	पेड़ा	चीनी
केशर	ऋतुफल	छोटी इलायची
कपूर	अतरकी शीशी	लवङ्ग
रुई	यज्ञोपवीत	पुष्पमाला
सिन्दूर	गोबर	फुटकर पुष्प
अवीर (गुलाल)	गोमूत्र	वित्त्वपत्र
बुक्का (अभ्रक)	दुग्ध	दूर्वा
चावल	दही	तुलसी

धतूरेके फूल और फल
 मदारका पुष्प
 चन्दन
 गङ्गाजल (अभिषेकार्थ)
 कुशा
 नारियल
 शिवजीके लिये घोती
 शिवजीके लिये अंगोछा

अभिषेकपात्र
 थाली (पूजनार्थ)
 कटोरी "
 पञ्चपात्र "
 आचमनी "
 लोटा "
 रुद्राक्षमाला
 मिट्टीके सकोरे

ब्राह्मणोंकी वरण-सामग्री
 घोती
 अंगोछा
 यज्ञोपवीत
 कुशासन आदि
 ब्राह्मणोंके लिये मिष्टान्न
 ब्राह्मणोंके लिये दक्षिणा

पं० वेणीराम शर्मा गौड

भूमिका

‘वेदः शिवः शिवो वेदः’ के अनुसार वेद शिव हैं और शिव वेद हैं । अतः शिव वेदात्मक अथवा वेदस्वरूप हैं । इसीलिये वेदमन्त्रोंके द्वारा शिवजीका पूजन, अभिषेक, यज्ञ और जप आदि किया जाता है ।

वेदोंमें शिवजीका वर्णन होनेके कारण शिव वैदिक देवता कहे जाते हैं । अतएव इनका रुद्राष्टाध्यायीसे रुद्राभिषेक किया जाता है ।

भगवान् शिव यजुर्वेदमय हैं, अतः उनको शुक्लयजुर्वेद विशेष प्रिय है । इसीलिये शुक्लयजुर्वेदीय रुद्राष्टाध्यायीसे शिवजीका रुद्राभिषेक अधिक प्रचलित है ।

यजुर्मयो ह्ययं देवो यजुर्भिः शतरुद्रियैः ।
पूजनीयो महारुद्रो सन्ततिश्रेय इच्छता ॥

‘भगवान् शिव यजुर्वेदमय हैं, अतः अपनी सन्ततिकी कल्याण-कामनार्थं यजुर्वेदीय शतरुद्रियके अभिषेकके द्वारा महारुद्र पूजनीय हैं ।’

रुद्राभिषेक दो प्रकारसे होता है । एक सम्पूर्ण रुद्राष्टाध्यायीसे और दूसरा शतरुद्रिय (१०० मन्त्र) से होता है । इन दोनोंमें सम्पूर्ण रुद्राष्टाध्यायीके द्वारा ‘रुद्राभिषेक’ अधिक प्रचलित है ।

शतरुद्रिय पाठके अन्तमें शान्त्यध्याय ‘ॐ ऋचं वाचम्०’ तथा स्वस्तिप्रार्थना-मन्त्राध्यायका भी पाठ करना चाहिये ।

कुछ लोगोंका कहना है कि रुद्राभिषेकमें रुद्राष्टाध्यायीके ‘लोमभ्य; स्वाहा०’ (अध्याय ७।४-७) इत्यादि चार मन्त्रोंका पाठ नहीं करना चाहिये । जो लोग यह कहते हैं, उनका कथन शास्त्रविरुद्ध है । अतः द्वाभिषेकमें रुद्राष्टाध्यायीके समस्त मन्त्रोंका पाठ करना चाहिये ।

रुद्राभिषेकक नमक-चमकक पाठका क्रम

३ ३ ३ ३

३ ३ ३ ३

वेदवेदाब्धिरामाश्च

रामरामद्विकैककम् ।

द्वौ द्वौ पृथग्भिमन्त्रैस्तु नमकाश्चमकाः स्मृताः ॥

वाजश्च सत्यमूर्चार्श्माचारिशुषु^१ तथाभिकः^२ ।

एका^३ चैव चतस्रश्च^४ त्र्यविर्वाजा^५ इति क्रमः ॥

एवं चमकानेकादशधा विभज्य एकैकभागं नमकेषु संयोज्य पठेत् यत्स 'द्रः' ।
तैरेकादशरुद्रैः 'लघुरुद्रः' । तैरेकादशगुणैः 'महारुद्रः' । तैरेकादशावृत्तैः 'अतिरुद्रः' । एवं
नमक-चमकरुद्राभिषेकप्रकारे 'नमस्ते' इत्यादि षट्षष्टि (६६) मन्त्रात्मको नमकाध्यायः
पठनीयः ।

अर्थात् चमक अध्याय (रुद्रिके आठवें अध्याय) के ४, ४, ४, ३, ३, ३, २, १,

विद्०' और 'विश्वकर्मा ह्यजनिष्ट०' से दो मन्त्र, फिर रुद्राष्टाध्यायिक पञ्चम अध्याय के ५१ वें मन्त्रसे ५४ (मीढुष्टम शिवम० से असंख्याता सहस्राणि०) तकके मन्त्रोंसे और रुद्रीके सम्पूर्ण छठे अध्याय 'द्युष्टं० सोम०' के आठ मन्त्रोंके पाठ करनेसे 'शतरुद्रिय' पाठ कहा जाता है ।

रुद्रीपाठका विविध फल

रुद्रोसंख्याफलं देवि शृणुष्व वदतो मम ।
 एकावृत्यादिपाठानां यथावत्कथयामि ते ॥ १ ॥
 सङ्कल्पपूर्वं सम्पूज्य न्यासाङ्गेषु सकृत् ।
 स्नात्वा पञ्चामृतेनैव ध्यानपूर्वं शिवं जपेत् ॥ २ ॥
 बालग्रहोपशान्त्यर्थमेकावृत्तिमुदीरयेत् ।
 उपसर्गोपशान्त्यर्थं त्रिरावृत्तिं पठेन्नरः ॥ ३ ॥

ग्रहोपशान्त्यै कर्तव्या पञ्चावृत्तिर्वरानने ।
 महाभये समुत्पन्ने सप्तावृत्तिमुदीरयेत् ॥ ४ ॥
 नवावृत्त्या भवेच्छान्तिर्वाजपेयफलं लभेत् ।
 राजवश्ये विभृत्यै च रुद्रावृत्तिमुदीरयेत् ॥ ५ ॥
 रुद्रैस्त्रिभिः कामसिद्धिर्वैरिहानिश्च जायते ।
 शत्रुश्च पञ्चमी रुद्रैस्तथा स्त्री वश्यतामियात् ॥ ६ ॥
 सौख्यं स्यात्सप्तमी रुद्रैः शिवमाप्नोति मानवः ।
 नवरुद्रैः पुत्रपौत्रधनधान्यसुतान्वितः ॥ ७ ॥

राजभोगिनि विनाशाय वैरस्योच्चाटनार्थम्
 धर्मार्थकाममोक्षाणां साधनाय ततः परम् ॥ ८ ॥

अल्पमृत्युविनाशाय

तथाराग्ययशःश्रय ।

राजवृद्धिप्रदेयाय

महारुद्रैकसंख्यया ॥ ९ ॥

त्रिभिश्चैव

महारुद्रैरसाध्यासाधनाय च ।

पञ्चभिश्च महारुद्रैः

राज्यकामः प्रसाध्यते ॥ १० ॥

सप्तभिश्च महारुद्रैः

सप्तलोकः प्रसाध्यते ।

नवभिश्च महारुद्रैः

पुनर्जन्म न जायते ॥ ११ ॥

अतिरुद्रैकसंख्येन

देवत्वं प्राप्नुयान्नरः ।

ढाकिन्यादिभये प्राप्ते

एकावृत्तिं जपेन्नरः ॥ १२ ॥

भूतप्रेतपिशाचानां

भये च गुणवृत्तितः ।

ग्रहदोषदशायाञ्च

पञ्चावृत्तिं न संशयः ॥ १३ ॥

ज्वरातिसारदोषादौ

वातपित्तकफादिषु ।

सर्वरोगोपशान्त्यर्थं

सप्तावृत्तिन्न संशयः ॥ १४ ॥

सर्वार्थसाधनार्यैव

नवावृत्तिं पठन्नरः ।

असाध्यरोगनाशाय

मनोऽभोप्सितकर्मणे ॥ १५ ॥

अल्पमृत्युविनाशाय

तथारोग्याय वै पुनः ।

सर्वशान्तिर्भवेत्तत्र

रुद्रावृत्त्या न संशयः ॥ १६ ॥

भगवान् शिवने पार्वतीसे रुद्रोके पाठका फल इस प्रकार कहा है—‘शिवपूजक सर्वप्रथम संकल्प कर अङ्गन्यास करे । पश्चात् शिवको पञ्चामृतसे स्नान करावे और ध्यानपूर्वक जप करे । रुद्रोके एक पाठसे बालग्रहोंकी शान्ति, तीन पाठसे उपसर्ग (उपद्रव) की शान्ति, पाँच पाठसे ग्रहोंको शान्ति, सात पाठसे महाभयको शान्ति, नव पाठसे सर्वविध शान्ति और वाजपेय यज्ञकी फल-प्राप्ति, ग्यारह पाठसे राजाका वशीकरण और विविध विभूतिशक्तिकी प्राप्ति होती है । तीन रुद्रोसे कामनाकी सिद्धि और शत्रुओंका नाश, पाँच रुद्रोंसे शत्रु और स्त्रीका वशीकरण, सात रुद्रोंसे सबप्राप्ति ।

नव रुद्रोंसे पुत्र-पौत्र और धन-धान्यकी समृद्धि होती है। एक महारुद्रसे राजभयका नाश, शत्रुका उच्चाटन, धर्म, अर्थ, काम और मोक्षकी सिद्धि, अल्पमृत्युका विनाश, आरोग्य, यश और श्रीकी प्राप्ति तथा राजासे वृद्धि प्राप्त होती है। तीन महारुद्रोंसे असाध्य कार्यकी सिद्धि, पाँच महारुद्रोंसे राज्यकामनाकी सिद्धि, सात महारुद्रोंसे सप्तलोककी सिद्धि, नव महारुद्रोंसे पुनर्जन्मकी निवृत्ति होती है। एक अतिरुद्रसे देवत्वकी प्राप्ति, डाकिनी आदिसे भयकी निवृत्ति, तीन अतिरुद्रसे भूतादिकोंसे भयकी निवृत्ति, पाँच अतिरुद्रसे ग्रहदोषकी शान्ति, सात अतिरुद्रसे ज्वर, अतिसार, घात, पित्त, कफ आदि दोषोंकी शान्ति, नव अतिरुद्रसे सर्वार्थसिद्धि, अल्पमृत्युका विनाश और आरोग्यकी प्राप्ति होती है। ग्यारह अतिरुद्रसे समस्त प्रकारकी शान्ति होती है, इसमें कुछ भी संशय नहीं है।'

रुद्राभिषेकके लिये विविध द्रव्य और उनका विविध फल

लिख्यते च मया द्रव्यमभिषेकात्मकं परम् ।

जलेन घृष्टिमाप्नोति ज्ञेयमधिष्ठानस्य ^{MS. Bodleian} रुद्राभिषेकः ॥ १ ॥

दद्या च पशुकामाय श्रिया इक्षुरसेन च ।
मध्वाज्येन धनार्थी स्यान्मुमुक्षुस्तोर्थवारिणा ॥ २ ॥

पुत्रार्थी पुत्रमाप्नोति पयसां चाभिषेचनात् ।
वन्ध्या वा काकवन्ध्या वा मृतवत्सा च याऽङ्गना ॥ ३ ॥

सद्यः पुत्रमवाप्नोति पयसां चाभिषेचनात् ।
ज्वरप्रकोपशान्त्यर्थं जलधारा शिवाप्रिया ॥ ४ ॥

घृतधारा शिवे कार्या यावन्मन्त्रसहस्रकम् ।
तदा वंशस्य विस्तारो जायते नात्र संशयः ॥ ५ ॥

प्रमेहरोगशान्त्यर्थं प्राप्नुयान्मानसेप्सितम् ।
केवलं दुग्धधारा च सदा कार्या विशेषतः ॥ ६ ॥

शर्करामिश्रिता तत्र यदा बुद्धिर्जडा भवेत् ।
 श्रेष्ठा बुद्धिर्भवेत्तस्य कृपया शङ्करस्य च ॥ ७ ॥
 सार्षपेणैव तैलेन शत्रुनाशो भवेदिह ।
 मधुना यक्षमराजोऽपि गच्छेद्भैरवं शिवपूजनात् ॥ ८ ॥
 पापक्षयार्थं मधुना निर्व्याधिः सर्पिषा तथा ।
 जीवनार्थं तु पयसा श्रीकामीक्षुरसेन वै ॥ ९ ॥
 पुत्रार्थं शर्करायास्तु रसेनाच्चेच्छिवं तथा ।
 महालिङ्गाभिषेकेण सुप्रीतः शङ्करो मुदा ॥ १० ॥
 कुर्याद्विधानं रुद्राणां यजुर्वेदविनिर्मितम् ।

'मै' भगवान् शङ्करके अभिषेकात्मक श्रेष्ठ द्रव्योंको लिखता हूँ । जलसे वर्षा,
 कुशाके जलसे शान्ति, देहीसँ पशु-प्राप्ति, ईश्वरके गुणसे केवलमीश्वरमिसँ सधु और घीसे धन,

तीर्थजलसे मोक्ष, दुग्धसे पुत्र-प्राप्ति अथवा वन्ध्या, काकवन्ध्या या मृतवत्सा स्त्रीको दुग्धसे शीघ्र पुत्र-प्राप्ति, जलकी धारासे ज्वर-शान्ति, एक हजार मन्त्रोंके सहित घृतकी धारासे वंश-विस्तार, केवल दुग्धकी धारासे प्रमेह रोगकी शान्ति और मनोवाञ्छाकी पूर्ति, शक्कर मिले हुए दुग्धसे जड़-बुद्धिका निर्मल होना, सरसोंके तेलसे शत्रुका नाश तथा रोगका नाश और शहदसे यक्ष्मारोगकी शान्ति तथा पापका क्षय होता है। पापक्षयकी इच्छावालेको मधुसे, आरोग्यकी इच्छावालेको घृतसे, दीर्घायुकी इच्छावालेको दुग्धसे, लक्ष्मीकी कामनावालेको ईख (गन्ने) के रससे और पुत्रार्थीको चीनीसे मिश्रित जलसे भगवान् सदाशिवजीका अभिषेक करना चाहिये। महालिङ्गका उपर्युक्त द्रव्योंसे अभिषेक करनेसे शिवजी अत्यन्त प्रसन्न होकर भक्तोंकी तत्तत् कामनाओंको पूर्ण करते हैं। अतः भक्तोंको चाहिये कि वे यजुर्वेदविहित विधानसे रुद्रोंका अभिषेक करें।

गवय-शृङ्गसे रुद्राभिषेकका महत्त्व

शिवजीके ऊपर गवय (नीलगाय) के सींगसे अभिषेक करनेका विशेष महत्त्व बतलाया गया है—

शिवं गवयशृङ्गेण केशवं शङ्खचारिणा ।
विघ्नेशं ताम्रपात्रेण स्वर्णेन जगदम्बिकासम् ॥

‘गवयके सींगसे शिवका अभिषेक, शङ्खके जलसे केशवका अभिषेक, ताम्रके पात्र-से गणेशका अभिषेक और सुवर्णके पात्रसे जगदम्बाका अभिषेक प्रशस्त कहा गया है ।’

औपासनं यदि कृतं हयमेधतुल्यं वासस्त्रिरात्रमिह गाङ्गातटे त्रिकल्पः ।
एकेन शृङ्गसलिलेन कृतोऽभिषेको मध्वाज्यदुग्धघटकोटिमितेन तुल्यः ॥

‘गाङ्गातट पर सामान्य उपासना भी अश्वमेध-यज्ञके तुल्य है और गाङ्गातट पर तीन रात्रि निवास तीन कल्पवासके समान है । एक गवय-शृङ्गसे अभिषेक करोड़ों मधु, घृत और दुग्धके घड़ोंसे किये गये अभिषेकके समान है ।’

शतरुद्रियके पाठका महत्त्व

यः शतरुद्रियमधीते सोऽग्निपूतो भवति स वायुपुतो भवति स
आत्मपूतो भवति स सुसुपात्मानस्पृतो भवति स ब्रह्महत्याश्रयः पूतो भवति

स सुवर्णस्तेयात्पूतो भवति स कृत्याकृत्यात्पूतो भवति तस्मादविमुक्ति-
माश्रितो भवत्वित्याश्रमी सर्वदा सकृद्धा जपेत् ।

अनेन ज्ञानमाप्नोति संसारार्णवनाशनम् ।

तस्मादेवं विदित्वैनं कैवल्यं पदमश्नुते ॥ (कैवल्योपनिषत्)

‘जो शतरुद्रियका पाठ करता है वह अग्निमें तपाये हुए सुवर्णकी तरह पवित्र हो जाता है, वह वायुकी तरह पवित्र हो जाता है, वह पवित्रात्मा हो जाता है, वह मुरापानके पापसे मुक्त हो जाता है, वह ब्रह्महत्याके पापसे मुक्त हो जाता है, वह सुवर्णकी चोरीसं मुक्त हो जाता है, वह कृत्याकृत्यसे पवित्र हो जाता है और आश्रमत्यागी भी एक बार इसके पाठमात्रसे पवित्र हो जाता है । इस शतरुद्रियके पाठ करनेसे मनुष्य ज्ञान-प्राप्ति करता है और वह संसार-सागरसे तर जाता है । अतः शतरुद्रियका यथार्थ रूपसे ज्ञान-प्राप्त करनेपर कैवल्य-पदकी प्राप्ति होती है ।’

अथ हैनं ब्रह्मचारिण ऊचुः किं जल्पेनामृतत्वं ब्रहीति । स ह्येवाव
याज्ञवल्क्यः शतरुद्रियेति ॥ (जाबालोपनिषत्)

ब्रह्मचारियोंने महर्षि याज्ञवल्क्यसे पूछा—‘किस जपसे मोक्षकी प्राप्ति होती है’ ।
याज्ञवल्क्यने कहा—‘शतरुद्रिय-जपसे मोक्षकी प्राप्ति होती है ।’

रहसि कृतानां महापातकानामपि शतरुद्रियं प्रायश्चित्तमिति । (शङ्खः)

महर्षि शङ्ख कहते हैं—‘गुप्तरूपसे किये गये महापातकोंका भी प्रायश्चित्त शतरुद्रियका पाठ है ।’

रुद्राध्यायीके पाठका महत्त्व

रुद्रैकादशिनीं जप्त्वा तदहंव विशुद्ध्यति । (याज्ञवल्क्यः)
‘ग्यारह बार रुद्रजाप (रुद्राध्यायके पाठ) से उसी दिन मनुष्य शुद्ध हो जाता है ।’

सुरापः स्वर्णहारी च रुद्रजापी जले स्थितः ।

सहस्रशीर्षाजापी च मुच्यते सर्वकिल्बिषैः ॥ (याज्ञवल्क्यः)

‘मद्यपान करनेवाला और सुवर्णशीर्षी होनेवाला रुद्रजाप करनेवाला जो जलमें खड़ा होकर

रुद्राध्यायका जप (पाठ) करता है और 'सहस्रशीर्षा' इस अध्यायका पाठ करता है, वह समस्त पापोंसे मुक्त हो जाता है ।'

स्तेयं कृत्वा गुरुदारांश्च गत्वा मद्यं पीत्वा ब्रह्महत्यां च धृत्वा ।
भस्मच्छन्नो भस्मशय्याशयानो रुद्राध्यायी मुच्यते सर्वपापैः ॥

(शाततपः)

'सुवर्णचोरी, गुरुपत्नीगमन, मद्यपान और ब्रह्महत्या करके जो अपने समस्त शरीरमें भस्म-लेपन करके भस्ममें शयन करनेवाला रुद्राध्यायके पाठमात्रसे समस्त पापोंसे मुक्त हो जाता है ।'

इसी प्रकार रुद्राध्यायके पाठ करने का विशिष्ट महत्त्व उपनिषदों, स्मृतियों और पुराणोंमें भी लिखा है ।

नमकं चमकं चैव पौरुषसूक्तं तथैव च ।
नित्यं त्रयं प्रयुञ्जानो ब्रह्मलोकं महीयते ॥ १ ॥

नमकं चमकं हातुं पुरुषसूक्तं जपत्सदा ।
 प्रविशेत् स महादेवं गृहं गृहपतिर्यथा ॥ २ ॥
 भस्मदिग्धशरीरस्तु भस्मशायी जितेन्द्रियः ।
 सततं रुद्रजाप्योऽसौ परां मुक्तिमवाप्स्यति ॥ ३ ॥
 रोगवान् पापवांश्चैव रुद्रं जप्त्वा जितेन्द्रियः ।
 रोगात्पापाद्विनिर्मुक्तो ह्यतुलं सुखमश्नुते ॥ ४ ॥
 (वायुपुराण)

'रुद्राष्टाध्यायीके नमक और चमक तथा पुरुषसूक्तका प्रतिदिन तीन बार जप
 (पाठ) करनेसे मनुष्य ब्रह्मलोकको प्राप्त करता है । जो नमक, चमक और पुरुष-
 सूक्तका सर्वदा जप करता है, वह उसी प्रकार महादेवजीमें प्रवेश करता है, जिस
 प्रकार घरका स्वामी अपने घरमें प्रवेश करता है । जो मनुष्य अपने शरीरमें भस्म

१८
 लगाकर, भस्ममें शयन कर और जितेन्द्रिय होकर निरन्तर रुद्राध्यायका पाठ करता है, वह मुक्त हो जाता है। जो रोगी और पापी जितेन्द्रिय होकर रुद्राध्यायका पाठ करता है, वह रोग और पापसे मुक्त होकर महान् सुखको प्राप्त करता है।'

यश्च रुद्राञ्जपेन्नित्यं ध्यायमानो महेश्वरम् ।

यश्च सागरपर्यन्तां सशैलवनकाननाम् ॥ १ ॥

सर्वान्नात्मगुणोपेतां सुवृक्षजलशोभिताम् ।

दद्यात् काञ्चनसंयुक्तां भूमिं चौषधिसंयुताम् ॥

तस्मादभ्यधिकं तस्य स्रष्टुद्रजपाद् भवेत् ॥ २ ॥

मम भावं समुत्सृज्य यस्तु रुद्राञ्जपेत्सदा ।

स तेनैव च देहेन रुद्रः सञ्जायते ध्रुवम् ॥ ३ ॥

‘जो महेश्वरका प्रतिदिन ध्यान करता हुआ प्रतिदिन रुद्राध्यायका एक बार पाठ (जप) करता है, उसको शैलवन--काननके सहित, समस्त श्रेष्ठ गुणोंसे सहित, श्रेष्ठ वृक्ष और जलोंसे शोभित, सुवर्ण तथा औषधके सहित समुद्रपर्यन्त पृथिवीको दान करनेसे भी अधिक फल प्राप्त होता है। अर्थात् रुद्राध्यायके जप (पाठ) का फल समस्त प्रकारके दानोंसे भी अधिक है। जो ममताका त्यागकर सर्वदा रुद्राध्याय-का पाठ (जप) करता है, वह उसी शरीरसे निश्चय ही रुद्र हो जाता है।’

इस रुद्राष्टाध्यायीमें रुद्राभिषेककर्त्ताओंके लाभार्थ रुद्राभिषेकके नमक-चमकके पाठका क्रम, शतरुद्रियपाठकी विधि, रुद्रोपाठका विविध फल, रुद्राभिषेकके लिये विविध द्रव्य और उनका विविध फल, गवय-शृङ्गसे रुद्राभिषेकका महत्त्व, शतरुद्रियके पाठका महत्त्व और रुद्राध्यायीके पाठका महत्त्व आदि अनेक महत्त्वपूर्ण विषय हिन्दीके सहित दिये गये हैं। साथ ही शिवपूजनविधि भी विस्तृत और परिष्कृत रूपसे दी गई है, जिससे शिवपूजनकर्त्ता सविधि शिवपूजन कर सकते हैं।

आशा है, यह रुद्राष्टाध्यायी द्विजमात्रके लिये अत्यन्त उपयोगी होगी ।

में चौखम्भा ओरियन्टालियाके अध्यक्ष महोदयको विशेष धन्यवाद देता हूँ,
जिन्होंने वेदाध्ययनकर्ताओंके कल्याणार्थ रुद्राष्टाध्यायीको प्रकाशित किया है ।

वाराणसी

कार्तिक शुक्ल पूर्णिमा

संवत् २०३६

वेणीराम गौड वेदाचार्य

शिवपूजनविधिः

शिवपूजनकर्ता स्नान-सन्ध्योपासनादि नित्यकर्म से निवृत्त होकर पवित्र स्थान में पूजन-सामग्री को अपने सम्मुख रख के कुशा आदि के पवित्र आसन पर बैठे ।

पश्चात् ॐ केशवाय नमः । ॐ नारायणाय नमः । ॐ माधवाय नमः । इस प्रकार आचमन करके फिर तीन बार प्राणायाम करें । अनन्तर इस प्रकार विनियोग करें—

ॐ अपवित्रः पवित्रो वेत्यस्य वामदेव ऋषिर्विष्णुर्देवता गायत्री छन्दः हृदि पवित्रकरणे विनियोगः ।

पश्चात् निम्नलिखित मन्त्र को पढ़ कर पूजन-सामग्री के ऊपर और अपने ऊपर जल छिड़कें—

ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्ववस्थाङ्गतोऽपि वा ।
यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

पश्चात् इस प्रकार विनियोग करें—

ॐ पृथ्वीति मन्त्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषिः सुतलं छन्दः कूर्मो देवता आसने विनियोगः ।

पश्चात् निम्नलिखित मन्त्र का उच्चारण कर आसन पर जल छिड़कें—

ॐ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ।

त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥

पश्चात् अपने शरीर की शुद्धि के लिये सर्वप्रायश्चित्त करें । सर्वप्रायश्चित्त का सङ्कल्प इस प्रकार है—

‘देशकालौ सङ्कीर्त्य, अमुकगोत्रः अमुकशर्माऽहम् (अमुकवर्माऽहम्, अमुकगुप्तोऽहम्) करिष्यमाणरुद्राभिषेककर्मणि अधिकारप्राप्त्यर्थं कायिक-वाचिक-मानसिक-सांसर्गिक-चतुर्विधपापशमनार्थं शरीरशुद्ध्यर्थं च गोनिष्कयीभूतं द्रव्यं यथानामगोत्राय ब्राह्मणाय दातुमहमृतेष्ट्ये’ इस प्रकार सङ्कल्प कर तण्डुलों से परिपूण ताम्र के पात्र में कुंकुम

स्थितिपति कर अपन हाथ में जल और अक्षत लेकर भद्राः०' इत्यादि मङ्गलमन्त्रों को पढ़ें। अनन्तर हाथ में जल और अक्षत लेकर संकल्प करें।

सङ्कल्पः—‘ॐ विष्णुविष्णुविष्णुः श्रीमद्भुगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य अद्य श्रीब्रह्मणोऽह्नि द्वितीयपराद्धे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे कलिप्रथमचरणे जम्बूद्वीपे भरतखण्डे भारतवर्षे आर्यावर्तकदेशान्तर्गते अमुकक्षेत्रे विक्रमशके बौद्धावतारे षष्ठ्यब्दानां मध्ये अमुकसंवत्सरे अमुकायने अमुकऋतौ महामाङ्गल्यप्रदमासोत्तमे मासे अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे अमुकनक्षत्रे अमुकयोगे अमुककरणे अमुकराशिस्थिते चन्द्रे अमुकराशिस्थिते सूर्ये अमुकराशिस्थिते देवगुरौ शेषेषु ग्रहेषु यथायथाराशिस्थानस्थितेषु सत्सु एवं ग्रहगुणगणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ अमुकगोत्रः अमुकशर्मा (अमुकवर्मा, अमुकगुप्तः) सपत्नीकोऽहं ममाऽऽत्मनः कायिक-वाचिक-मानसिक-सांसर्गिक-चतुर्विधपापक्षयपूर्वकं आध्यात्मिक-आधिदैविक-आधिभौतिक-त्रिविधतापनिवृत्त्यर्थम्, आयुरारोग्यैश्वर्यादि-

वृद्ध्यर्थम्, श्रुति-स्मृति-पुराणोक्तफलप्राप्तिपूर्वकं च धर्मार्थकाममोक्ष-चतुर्विधपुरुषार्थ-
सिद्धिद्वारा श्रीसाम्बसदाशिवप्रीतये नार्मदशिवलिङ्गोपरि (अमुकलिङ्गोपरि) यथो-
पचारैः शिवपूजनपूर्वकं दुग्धधारया जलधारया वा एकादशब्राह्मणद्वारा (अमुकसंख्याक-
ब्राह्मणद्वारा) सकृद्गुरुद्रावर्तनेन रुद्रैकादशिन्या वा महारुद्रेण अभिषेकाख्यं कर्म करिष्ये ।
(तदङ्गत्वेन नन्दीश्वरादिपूजनं च करिष्ये) । तत्रादौ निर्विघ्नतासिद्ध्यर्थं गणेशा-
स्त्विकयोः पूजनं च करिष्ये ।'

इस प्रकार संकल्प करने के बाद षडङ्गन्यास करे ।

षडङ्गन्यासः—मनो जूतिरिति मन्त्रस्य बृहस्पतिर्ऋषिः बृहतो छन्दः बृहस्पतिर्देवता
हृदयन्यासे विनियोगः ।

ॐ मनो जूतिर्जुषतामाज्यस्य बृहस्पतिर्ऋगमिमं तनो त्वरिष्टुं
यज्ञठे० समिर्म दधातु । न्विश्वे देवास उइह मा दयन्तामो३ प्रतिष्ठ ॥

अवोद्ध्यग्निरिति मन्त्रस्य बुधगविष्ठिरा ऋषिः अग्निदेवता त्रिष्टुप् छन्दः शिरो-
न्यासे विनियोगः ।

ॐ अवोद्ध्यग्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवा यतीमुषासम् ।
यद्वा ऽहव प्रवया मुज्जिहानाः प्रभानवः सिंसते नाकमच्छ ॥

ॐ शिरसे स्वाहा ॥ २ ॥

मूर्ध्निमिति मन्त्रस्य भरद्वाज ऋषिः अग्निदेवता त्रिष्टुप् छन्दः शिखान्यासे
विनियोगः ।

ॐ मूर्ध्निं दिवो ऽअरतिं पृथिव्या व्वैश्वानरमृत ऽआजातमग्निम् ।
कविर्ठ० सम्प्राजमतिथिं जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः ॥

ॐ शिखायै वषट् ॥ ३ ॥

सर्माणि त इति मन्त्रस्य अप्रतिरथ ऋषिः सर्माणि देवता विराट् छन्दः कवच-
न्यासे विनियोगः

ॐ मर्माणि ते वर्मणा च्छादयामि सोमस्त्वा राजासृतेनानु
वस्ताम् । उरोर्वरीयो व्वरुणस्ते कृणोतु जयन्तं त्वानु देवा मदन्तु ॥

ॐ कवचाय हुम् ॥ ४ ॥

विश्वतश्श्रुरिति मन्त्रस्य विश्वकर्मा भौवन ऋषिः विश्वकर्मा देवता त्रिष्टुप् छन्दः
नेत्रन्यासे विनियोगः ।

ॐ विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोबाहुरुत विश्व-
तस्पात् । सं बाहुभ्यां धमति सम्पत्तत्रैर्घावाभूमी जनयन्देव ऽएकः ॥

ॐ नेत्रत्रयाय वौषट् ॥ ५ ॥

मा नस्तोके इति मन्त्रस्य परमेष्ठी ऋषिः एको रुद्रो देवता जगती छन्दः अस्त्र-
न्यासे विनियोगः ।

ॐ मा न स्तोके तनय मा न ऽआयुषि मा नो गोषु मा नो

२७
ऽअश्वेषु रीरिषः । मा नो व्वीरान् रुद्र भामिनो व्वधीर्हविष्मन्तः
सदमित्त्वा हवामहे ॥

ॐ अस्त्राय फट् ॥ ६ ॥

देवतान्यासः—ॐ मा नो महान्तमुत मा नो ऽअर्भकं मा न
ऽउक्षन्तमुत मा न ऽउक्षितम् । मा नो व्वधीः पितरं मोत मातरं मा
नः प्रियास्तन्वो रुद्र रीरिषः ॥

गणपतिपूजनम्—ॐ गणानां त्वा गणपतिं० हवामहे प्रियाणां
त्वा प्रियपतिं० हवामहे निधीनां त्वा निधिपतिं० हवामहे व्वसो
मम । आहमजानि गर्भधमा त्वमजासि गर्भधम् ॥

इस प्रकार षोडशोपचार अथवा यथोपचार से गणेशजी का पूजन करके नीचे
लिखी प्रार्थना करें—

ॐ नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो नमो ब्रूतेभ्यो ब्रात-
पतिभ्यश्च वो नमो नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमो नमो
विवरूपेभ्यो विवश्चरूपेभ्यश्च वो नमः ॥

अम्बिकापूजनम्—ॐ अम्बेऽअम्बिकेऽम्बालिके न मा नयति
कश्चन । ससस्त्यश्चकः सुभद्रिकां काम्पीलवासिनीम् ॥

इस प्रकार यथोपचार से अम्बिका का पूजन करके नीचे लिखी प्रार्थना
करें—

हेमाद्रितनयां देवीं वरदां शङ्करप्रियाम् । लम्बोदरस्य जननीं गौरीमावाहयाम्यहम् ॥

नन्दीश्वरपूजनम्—ॐ आशुः शिशानो बृषभो न भीमो घना-
घनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् । सङ्क्रन्दनोऽनिमिषः एकवीरः शतर्ठः सेना
ऽअजयत्साकमिन्द्रः ॥

इस प्रकार यथोपचार से नन्दीश्वर का पूजन करके नीचे लिखी प्रार्थना करें—

ॐ प्रैतु व्वाजी कनिकक्रदन्नानदद्रासभः पत्त्वा ।

भरन्नमि पुरीष्यं मा पाद्यायुषः पुरा ॥

वीरभद्रपूजनम्—ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवा भद्रं पश्येमा-
क्षभिर्धजत्राः । स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳ सस्तनूभिर्व्यशेमहि देवहितं यदायुः ॥

इस प्रकार यथोपचार से वीरभद्र का पूजन करके नीचे लिखी प्रार्थना करें—

ॐ भद्रो नो ऽअमिराहुतो भद्रा रातिः सुभग भद्रो ऽअध्वरः ।
भद्रा ऽउत प्रशस्तयः ॥

स्वामिकार्तिकपूजनम्—ॐ यदक्कन्दः प्रथमं जायमान ऽउद्य-
न्तसमुद्ग्रादुत वा पुरीषात् । श्येनश्य पक्षा हरिणस्य बाहू ऽउपस्तुत्यं
महि जातं ते ऽअव्वन् ॥

इस प्रकार यथोपचार से स्वामिकार्तिक का पूजन करके नीचे लिखी प्रार्थना करें—

ॐ यत्र बाणाः सम्पतन्ति कुमारा विशिखा इव । तन्न इन्द्रो
बृहस्पतिरदितिः शर्मं यच्छतु विश्वाहा शर्मं यच्छतु ॥

कुबेरपूजनम्—ॐ कुविदङ्गः यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं
वियूय । इहेहैषां कुणुहि भोजनानि ये बहिषो नम उक्तिं यजन्ति ॥

इस प्रकार यथोपचार से कुबेर का पूजन करके नीचे लिखी प्रार्थना करें—

ॐ न्वयर्ठ० सोम व्रते तव मनस्तनूषु बिभ्रतः । प्रजावन्तः सचेमहि ॥

कीर्तिमुखपूजनम्—ॐ असवे स्वाहा न्वसवे स्वाहा विभुवे स्वाहा
विवस्वते स्वाहा गणश्रिये स्वाहा गणपतये स्वाहाभिभुवे स्वाहाधिपतये
स्वाहा शूषाय स्वाहा समर्पय स्वाहा ^{by} चन्द्रामृत्यो ^{tion} ज्योतिषे
स्वाहा मन्त्रिलुचाय स्वाहा दिवा पतये स्वाहा ॥

इस प्रकार यथोपचार से कीर्तिमुख का पूजन करके नीचे लिखी प्रार्थना करें—

ॐ ओजश्च मे सहश्च म ऽआत्मा च मे तनूश्च मे शर्म च मे ब्वर्म
च मे ऽङ्गानि च मे ऽस्थीनि च मे परूथंषि च मे शरीराणि च म ऽआयुश्च
मे जरा च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥

शिवकी जलहरी में यदि सर्प का आकार बना हो तो प्रथम सर्प का पूजन करके
पश्चात् शिव का पूजन करें ।

सर्प का पूजन निम्नलिखित मन्त्र से करें—

ॐ नमो ऽस्तु सर्पेभ्यो ये के च पृथिवीमनु ।
ये ऽअन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः ॥

पश्चात् शिव का पूजन इस प्रकार श्रद्धा-भक्ति से करें—

ध्यान—ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतंसं

रत्नाकल्पोज्ज्वलान्कं परशुमुग्धगुराभीतिहस्तं मसन्नम् ।

पद्मासीनं समन्तात्स्तुतममरणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानं
विश्वाद्यं विश्ववन्द्यं निखिलभयहरं पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रम् ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः साम्बशिवं ध्यायामि ।

आवाहन—ॐ नमस्ते रुद्र मन्यव उततो त इष्टवे नमः ।

बाहुभ्यामुत ते नमः ॥

त्रिपुरान्तकरं देवं चूडाचन्द्रमहाद्युतिम् । गजचर्मपरीधानं शिवमावाहयाम्यहम् ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः । आवाहनं समर्पयामि । आवाहनार्थं पुष्पं
समर्पयामि ।

आसन—ॐ सा ते रुद्र शिवा तनूरघोरऽपापकाशिनी ।

तया नस्तन्वा शन्त मया गिरिशन्ताभि चाकशीहि ॥

CC-0. JK Sanskrit Academy, Jammu. Digitized by S3 Foundation USA

विश्वेश्वर महादेव महेशान परात्पर । मया समर्पितं रम्यमासनं प्रतिग्रह्यताम् ॥

समर्पयामि ।

प्राणप्रतिष्ठा—ॐ मनो जूतिज्जुषतामाज्यस्य बृहस्पतिर्यज्ञमिमं
तनो त्वरिष्टं यज्ञं० समिमं दधातु । विश्वे देवास ऽहं मादयन्तामों३
प्रतिष्ठ ॥

अस्यै प्राणाः प्रतिष्ठन्तु अस्यै प्राणाः क्षरन्तु च ।

अस्यै देवत्वमर्चयै मामहेति च कश्चन ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः प्राणप्रतिष्ठापयामि । ततः पादयोः पाद्यं सम-
र्पयामि । हस्तयोरर्घ्यं समर्पयामि । अर्घ्याङ्गमाचमनीयं जलं समर्पयामि ।

पाद्य—ॐ यामिषुं गिरिशन्त हस्ते विभर्ष्यस्त्वे ।

शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिं० सीः पुरुषं जगत् ॥

गङ्गोदकं निर्मलं च सर्वसौगन्ध्यसंयुतम् । पादप्रक्षालनार्थाय दत्तं ते प्रतिगृह्यताम् ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः पाद्यं समर्पयामि ।

अर्घ्यं—ॐ शिवेन व्वचसा त्वा गिरिशाच्छा व्वदामसि ।

यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मठं सुमना ऽअसत् ॥

नमस्ते देव देवेश नमस्ते करुणाम्बुधे । करुणां कुरु मे देव गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः अर्घ्यं समर्पयामि ।

आचमन—ॐ अद्ध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक् ।

अर्हीश्च सर्वा जग्भयन्त्सर्वाश्च वातु धान्यो धराचीः परासुव ॥

सर्वतीर्थसमायुक्तं सुगन्धि निर्मलं जलम् । आचम्यतां मया दत्तं गृहीत्वा परमेश्वर ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः आचमनीयं जलं समर्पयामि ।

मधुपर्क—ॐ अन्नमधुनो मध्वन्मम परमर्तु रूपमन्नाद्यम् । तेनाहं

मधुनो मधव्येन परमेण रूपेणान्नाद्येन परमो मधव्योऽन्नादोऽसानि ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः मधुपर्कं समर्पयामि ।

स्नान—ॐ असौ यस्ताम्नो ऽअरुण ऽउत वन्धुः सुमङ्गलः ।
ये चैनर्ठं रुद्रा ऽअभितो दिक्षु श्रिताः सहस्रशो ऽवेषां हेड
ऽईमहे ॥

गङ्गा-सरस्वती-रेवा-पयोष्णी-नर्मदाजलैः । स्नापितोऽसि मया देव ततः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः स्नानीयं जलं समर्पयामि ।

पयःस्नान—ॐ पयः पृथिव्यां पय ऽओषधीषु पयो दिव्यन्तरिक्षे
पयो धाः । पयस्वतीः प्रदिशः सन्तु मह्यम् ॥

कामधेनुसमुद्भूतं सर्वेषां जीवनं परम् । पावकं यज्ञहेतुश्च पयः स्नानार्थमर्पितम् ।

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः पयःस्नानं समर्पयामि । पयःस्नानान्ते शुद्धोदक-
स्नानं समर्पयामि ।

३६ दधिस्नान—ॐ दधिक्राव्णो ऽअकारिणं जिष्णोरश्वस्य व्वाजिनः ।

सुरभि नो मुखा करत् प्रण ऽआयूँषि तारिषत् ॥

पयसस्तु समुद्भुतं मधुराम्लं शशिप्रभम् । दध्यानीतं मया देव स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः दधिस्नानं समर्पयामि । दधिस्नानान्ते शुद्धोदक-
स्नानं समर्पयामि ।

घृतस्नान—ॐ घृतं मिमिक्षे घृतमस्य योनिर्घृते श्रितो घृतम्बस्य
धाम । अनुष्वधमा वह मादयस्व स्वाहाकृतं ऽवृषभ व्वक्षि हव्यम् ॥

नवनीतसमुत्पन्नं सर्वसन्तोषकारकम् । घृतं तुभ्यं प्रदास्यामि स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः घृतस्नानं समर्पयामि । घृतस्नानान्ते शुद्धोदक-
स्नानं समर्पयामि ।

मधुस्नान—ॐ मधुव्वता ऽऋतायते मधु क्षेरान्ति सिन्धवः । माद-

३७
द्यौरस्तु नः पिता ॥ मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमाँ२५ अस्तु सूर्यः ।
मादुध्वीर्गावो भवन्तु नः ॥

दिव्यैः पुष्पैः समुद्भूतं सर्वगुणसमन्वितम् । मधुरं मधुनामाढ्यं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः मधुस्नानं समर्पयामि । मधुस्नानान्ते शुद्धोदक-
स्नानं समर्पयामि ।

शर्करास्नान—ॐ अपा^३ रसमुद्वयसठं० सूर्ये सन्तठं० समाहितम् ।
अपा^३ रसस्य यो रसस्तं वो गृह्णाम्युत्तममुपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा
जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्रायत्वा जुष्टतमम् ॥

इक्षुसारसमुद्भूता शर्करा पुष्टिकारिका । मलापहारिका दिव्या स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः शर्करास्नानं समर्पयामि । शर्करास्नानान्ते
शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।

पञ्चामृतस्नान—ॐ पञ्च नद्यः सरस्वतीमपि यन्ति सस्रोतसः ।

सरस्वती तु पञ्चधा सो देशोऽभवत्सरित् ॥

पञ्चामृतं मयाऽऽनीतं पयो दधि घृतं मधु । शर्करा च समायुक्तं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः पञ्चामृतस्नानं समर्पयामि ।

शुद्धोदकस्नान—ॐ शुद्धवालः सर्वशुद्धवालो मणिवालस्त
ऽआश्विनाः । श्येतः श्येताक्षोऽरुणस्ते रुद्राय पशुपतये कर्णाय
ऽअवलम्बिता रौद्रा नभोरूपाः पार्जुन्याः ॥

गङ्गा गोदावरी रेवा पयोष्णी यमुना तथा । सरस्वती तीर्थजातं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि । शुद्धोदकस्नानान्ते
आचमनीयं जलं समर्पयामि ।

महाभिषेकस्नान—पञ्चात शिव की मूर्ति पर ॐ नमस्ते (१८५६) इस रत्नसूक्त से
जलधारा द्वारा अभिषेक करें ।

गन्धादकस्नान—ॐ त्वा गन्धत्वा ऽअखनस्त्वामन्द्रस्त्वा बृहस्पतः ।

त्वामोषधे सोमो राजा विद्वान्यक्षमादमुच्यत ॥

मलयाचलसम्भूतं चन्दनागुरुसम्भवम् । चन्दनं देव देवेश स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः गन्धोदकस्नानं समर्पयामि । गन्धोदकस्नानान्ते शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि । आचमनीयं जलं समर्पयामि ।

उद्धर्तनस्नान—ॐ अठ० शुना ते अठ० शुः पृच्छ्यतां परुषा
परुः । गन्धस्ते सोम मवतु मदाय रसो ऽअच्छ्युतः ॥

नानामुगन्धिद्रव्यं च चन्दनं रजनीयुतम् । उद्धर्तनं मया दत्तं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः उद्धर्तनस्नानं समर्पयामि । उद्धर्तनस्नानान्ते शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।

विजयास्नान—ॐ विज्यं धनुः कपर्दिनो विशाल्यो बाणवौ २
ऽउत । अनेशन्नस्य वा ऽइषव ऽआभुरस्य निपङ्गधिः ॥

शिवप्रीतिकरं रम्यं दिव्यभावसमन्वितम् ।

विजयाख्यं च स्नानार्थं भक्त्या दत्तं प्रगृह्यताम् ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः विजयां समर्पयामि । विजयासमर्पणान्ते शुद्धो-
दकस्नानं समर्पयामि ।

वस्त्र—ॐ असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विंलोहितः । उत्तैनं
गोपा ऽअट्टश्रनट्टश्रन्नदहार्ष्यः स दृष्टो मृडयति नः ॥

शीतवातोष्णसन्त्राणं लज्जाया रक्षणं परम् । देहालङ्करणं वस्त्रमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥
श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः वस्त्रं समर्पयामि ।

यज्ञोपवीत—ॐ नमोऽस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे ।

अथो मे ऽअस्य सद्भवानो ऽहन्तेभ्यो ऽकरं नमः ॥

CC-0. JK Shri

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः यज्ञोपवीतं समर्पयामि । यज्ञोपवीतान्ते आचमनीयं जलं समर्पयामि ।

उपवस्त्र—ॐ सुजातो ज्योतिषा सह शर्म व्वरूथ मा सदत्स्वः ।
वासो ऽअग्ने विवश्वरूपठं संव्ययस्व विभावसो ॥

उपवस्त्रं प्रयच्छामि देवाय परमात्मने । भक्त्या समर्पितं देव प्रसीद परमेश्वर ॥
श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः उपवस्त्रं समर्पयामि ।

गन्ध (चन्दन)—ॐ प्रमुञ्च धन्वनस्त्वमुभयोरान्त्योर्ज्योत्स्नम् ।
याश्च ते हस्त ऽदृषवः परा ता भगवो व्वप ॥

श्रीखण्डं चन्दनं दिव्यं गन्धाढ्यं सुमनोहरम् । विलेपनं सुरश्रेष्ठ चन्दनं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः गन्धं समर्पयामि ।

भस्म—ॐ प्रसद्य भस्मना योनिमपश्च पृथिवीमग्ने । सठं सृज्य-

मातृभिर्द्वं ज्योतिषमान् पुनरासदः ॥

सर्वपापहरं भस्म दिव्यज्योतिस्समप्रभम् । सर्वधेमकरं पुण्यं गृहाण परमेश्वर ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः भस्म समर्पयामि ।

अक्षत--ॐ अक्षन्नमीमदन्त ह्यव प्रिया ऽअघूषत ।

अस्तोषत स्वभानवो विष्णा नविष्ठया मतीं योजान्विन्द्रते हरी ॥

अक्षताश्च सुरश्रेष्ठ कुङ्कुमाक्ताः सुशोभिताः । मया निवेदिता भक्त्या गृहाण परमेश्वर ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः अक्षतान् समर्पयामि ।

पुष्पमाला--ॐ ओषधीः प्रतिमोदध्वं पुष्पवतीः प्रसूवरीः ।

अथा ऽइव सजित्स्वरोर्व्वीरुधः पारयिष्णवः ॥

माल्यादीनि सुगन्धीनि मालत्यादीनि वै प्रभो ।

मयाऽऽनीतानि पुष्पाणि गृहाण परमेश्वर ॥

CC-0. JK Sanskrit Academy, Jammu. Digitized by S3 Foundation USA

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः पुष्पमालां समर्पयामि ।

बिल्वपत्र—ॐ नमो बिल्मिने च क्वचिने च नमो ब्वर्मिणे च
 व्वरूथिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च नमो दुन्दुब्धाय चाह-
 नन्याय च ॥

त्रिदलं त्रिगुणाकारं त्रिनेत्रं च त्रिधायुतम् । त्रिजन्मपापसंहारं बिल्वपत्रं शिवार्पणम् ॥१॥
 काशीवासनिवासी च कालभैरवदर्शनम् । कोटिकन्यामहादानं बिल्वपत्रं शिवार्पणम् ॥२॥
 दर्शनं बिल्वपत्रस्य स्पर्शनं पापनाशनम् । अघोरपापसंकाशं बिल्वपत्रं शिवार्पणम् ॥३॥
 अखण्डैर्बिल्वपत्रैश्च पूजयेच्छिवशङ्करम् । कोटिकन्यामहादानं बिल्वपत्रं शिवार्पणम् ॥४॥
 गृहाण बिल्वपत्राणि सपुष्पाणि महेश्वरः । सुगन्धीनि भवानीश शिव त्वं कुसुमप्रियः ॥५॥
 त्रिशार्खैर्बिल्वपत्रैश्च अच्छिद्रैः कोमलैः शुभैः । तव पुजां करिष्यामि गृहाण परमेश्वर ॥६॥
 श्रीवृक्षामृतसम्भूतं शङ्करस्य सदा प्रियम् । पवित्रं ते प्रयच्छामि बिल्वपत्रं सुरेश्वरम् ॥७॥
 त्रिशार्खैर्बिल्वपत्रैश्च कोमलैश्चातिसुन्दरैः । त्वां पूजयामि विश्वेश प्रसन्नो भव सर्वदा ॥८॥
 अमृतोद्भवश्रीवृक्षं शङ्करस्य सदा प्रियम् । तत्ते शम्भो प्रयच्छामि बिल्वपत्रं सुरेश्वर ॥९॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः एकादश बिल्वपत्राणि समर्पयामि ।

दूर्वाङ्कुर—ॐ काण्हात् काण्हात्प्ररोहन्ती परुषः परुषस्पर्शर ।

एवा नो दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥

दूर्वाङ्कुरान् सुहरितानमृतान् मङ्गलप्रदान् । आनीतांस्तव पूजार्थं गृहाण परमेश्वर ॥

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः एकादश दूर्वाङ्कुरान् समर्पयामि ।

शमीपत्र—ॐ अमेस्तनूरसि न्वाचो न्विसज्जनं देववीतये त्वा
गृह्णामि बृहद्ग्रावासि न्वानस्पत्यः स ऽहं देवेभ्यो हविः शमीष्व
सुशामि शमीष्व । हविष्कृदेहि हविष्कृदेहि ॥

अमङ्गलानां च शमनीं शमनीं दुष्कृतस्य च ।

ॐ दुःखं ज्ञानं मित्रं त्वीं धर्मं धर्मं प्रभुं ब्रह्मं आसीं शमीं शमीं

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः शमीपत्राणि समर्पयामि ।

तुलसी-मञ्जरी—ॐ शिवो भव प्रजाब्धयो मानुषीब्धयस्त्वमङ्गिरः ।
मा द्यावापृथिवी ऽअभिशोचीर्मन्तरिक्षं मा वनस्पतीन् ॥

मिलत्परिमलामोदभृङ्गसङ्गीतसंस्तुताम् । तुलसीमञ्जरीं मञ्जु अञ्जसा स्वीकुरु प्रभो ॥

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः तुलसीमंजरी समर्पयामि ।

आभूषण—ॐ युवं तमिन्द्रापर्वता पुरीयुधा यो नः पृतन्यादप
तन्तमिद्धतं वज्रेण तन्तमिद्धतम् । दूरे चत्ताय छत्सद् गहनं
अदिनक्षत् ॥

वज्र-माणिक्य-वैदूर्यमुक्ताविद्रुममण्डितम् । पुष्परागसमायुक्तं भूषणं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः आभूषणं समर्पयामि ।

नानापरिमलद्रव्य—ॐ अहिरिव भोगैः पश्येति बाहुं ज्याया हेति
परिबाधमानः । हस्तग्नौ विन्धा व्युनानि विद्वान् पुमान् पुमाँ
सं परिपातु विवश्वतः ॥

अवीरं च गुलालं च हरिद्रादिसमन्वितम् । नानापरिमलं द्रव्यं गृहाण परमेश्वर ॥

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः नानापरिमलद्रव्याणि समर्पयामि ।

सिन्दूर—ॐ सिन्धोरिव प्रादुर्ध्वने शुधनासो व्वातप्रमियः पत-
यन्ति बह्वाः । धृतस्य धारा अरुणो न व्वाजी काष्ठा भिन्दन्नग्निभिः
पिन्वमानः ॥

सिन्दूरं शोभनं रक्तं सौभाग्यसुखवर्द्धनम् । शुभदं चैव माङ्गल्यं सिन्दूरं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः सिन्दूरं समर्पयामि ।

सुगन्धिद्रव्य—ॐ त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धि पुष्टिवर्द्धनम् ।
उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात् ॥

दिव्यगन्धसमायुक्तं मेहापरिमलाद्भुतम् । गन्धद्रव्यमिदं भक्त्या दत्तं स्वीकुरु शङ्कर ॥

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः सुगन्धिद्रव्यं समर्पयामि ।

अङ्गपूजा—गन्ध, अक्षत और पुष्प आदि से भगवान् शिव की इस प्रकार

अङ्गपूजा करें—

ॐ ईशानाय नमः पादौ पूजयामि ॥ १ ॥

ॐ शङ्कराय नमः जङ्घे पूजयामि ॥ २ ॥

ॐ शूलपाणये नमः गुल्फौ पूजयामि ॥ ३ ॥

ॐ शम्भवे नमः कटी पूजयामि ॥ ४ ॥

ॐ स्वयम्भुवे नमः गुह्यं पूजयामि ॥ ५ ॥

ॐ महादेवाय नमः नाभिं पूजयामि ॥ ६ ॥

ॐ विश्वकर्त्रे नमः उदरं पूजयामि ॥ ७ ॥

ॐ सर्वतोमुखाय नमः पार्श्वे पूजयामि ॥ ८ ॥

ॐ स्थाणवे नमः स्तनां पूजयामि ॥ ९ ॥

ॐ नीलकण्ठाय नमः कण्ठं पूजयामि ॥ १० ॥
 ॐ शिवात्मने नमः मुखं पूजयामि ॥ ११ ॥
 ॐ त्रिनेत्राय नमः नेत्रे पूजयामि ॥ १२ ॥
 ॐ नागभूषणाय नमः शिरः पूजयामि ॥ १३ ॥
 ॐ देवाधिदेवाय नमः सर्वाङ्गं पूजयामि ॥ १४ ॥

आवरणपूजा—ॐ अघोराय नमः ॥ १॥ ॐ पशुपतये नमः ॥ २॥
 ॐ शिवाय नमः ॥ ३ ॥ ॐ विरूपाय नमः ॥ ४ ॥ ॐ विश्वरूपाय
 नमः ॥ ५ ॥ ॐ त्र्यम्बकाय नमः ॥ ६ ॥ ॐ भैरवाय नमः ॥ ७ ॥
 ॐ कपर्दिने नमः ॥ ८ ॥ ॐ शूलपाणये नमः ॥ ९ ॥ ॐ ईशानाय
 नमः ॥ १० ॥ ॐ महेशाय नमः ॥ ११ ॥

एकादशशक्तिपूजा—ॐ उमायै नमः ॥ ११ ॥ ॐ शङ्करप्रियायै नमः

॥२॥ ॐ पार्वत्यै नमः ॥३॥ ॐ गौर्यै नमः ॥४॥ ॐ काल्यै नमः
॥५॥ ॐ कालिन्द्यै नमः ॥६॥ ॐ कोट्यै नमः ॥७॥ ॐ विश्वधारिण्यै
नमः ॥९॥ ॐ हां नमः ॥९॥ ॐ हीं नमः ॥१०॥ ॐ गङ्गादेव्यै
नमः ॥११॥

गणपूजा—ॐ गणपतये नमः ॥१॥ ॐ कार्तिकाय नमः ॥२॥
ॐ पुष्पदन्ताय नमः ॥३॥ ॐ कपर्दिने नमः ॥४॥ ॐ भैरवाय नमः
॥५॥ ॐ शूलपाणये नमः ॥६॥ ॐ ईश्वराय नमः ॥७॥ ॐ दण्डपा-
णये नमः ॥८॥ ॐ नन्दिने नमः ॥९॥ ॐ महाकालाय नमः ॥१०॥

अष्टमूर्तिपूजा—ॐ भवाय क्षितिमूर्तये नमः ॥ १ ॥ ॐ शर्वाय
जलमूर्तये नमः ॥२॥ ॐ रुद्राय अग्निमूर्तये नमः ॥३॥ ॐ उग्राय वायु-
मूर्तये नमः ॥४॥ ॐ भीमाय आकाशमूर्तये नमः ॥५॥ ॐ पशुपतये

यजमानमूर्तये नमः ॥ ६ ॥ ॐ महादेवाय सोममूर्तये नमः ॥ ७ ॥ ॐ
ईशानाय सूर्यमूर्तये नमः ॥ ८ ॥

एकादश रुद्रपूजा—ॐ अघोराय नमः ॥ १ ॥ ॐ पशुपतये नमः ॥ २ ॥ ॐ
शर्वाय नमः ॥ ३ ॥ ॐ विरूपाक्षाय नमः ॥ ४ ॥ ॐ विश्वरूपिणे नमः ॥ ५ ॥
ॐ त्र्यम्बकाय नमः ॥ ६ ॥ ॐ कपर्दिने नमः ॥ ७ ॥ ॐ भैरवाय नमः ॥ ८ ॥
ॐ शूलपाणये नमः ॥ ९ ॥ ॐ ईशानाय नमः ॥ १० ॥ ॐ महेश्वराय नमः ॥ ११ ॥
अष्टोत्तरशतशिवनाम-पूजा—(शिव के १०८ नामों से पुष्प, अक्षत आदि से शिव-
पूजन करें)—

ॐ अस्य श्रीशिवाष्टोत्तरशतनाममन्त्रस्य नारायणऋषिरनुष्टुप् छन्दः श्रीसदा-
शिवो देवता गौरी उमाशक्तिः श्रीसाम्बसदाशिवप्रीतये अष्टोत्तरशतनामभिः शिवपूजने
विनियोगः ।

गौरीकान्तं त्रितयनयनं योगिभिर्ध्यानिगम्यं

वन्दे शम्भुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥

ॐ शिवाय नमः ॥ १ ॥ ॐ महेश्वराय नमः ॥ २ ॥ ॐ शम्भवे नमः ॥ ३ ॥
ॐ पिनाकिने नमः ॥ ४ ॥ ॐ शशिशेखराय नमः ॥ ५ ॥ ॐ वामदेवाय नमः ॥ ६ ॥
ॐ विरूपाक्षाय नमः ॥ ७ ॥ ॐ कपर्दिने नमः ॥ ८ ॥ ॐ नीललोहिताय नमः ॥ ९ ॥
ॐ शङ्कराय नमः ॥ १० ॥ ॐ शूलपाणये नमः ॥ ११ ॥ ॐ खट्वाङ्गिने नमः ॥ १२ ॥
ॐ विष्णुवल्लभाय नमः ॥ १३ ॥ ॐ शिपिविष्टाय नमः ॥ १४ ॥ ॐ अम्बिकानाथाय
नमः ॥ १५ ॥ ॐ श्रीकण्ठाय नमः ॥ १६ ॥ ॐ भक्तवत्सलाय नमः ॥ १७ ॥
ॐ भवाय नमः ॥ १८ ॥ ॐ शर्वाय नमः ॥ १९ ॥ ॐ त्रिलोकीशाय नमः ॥ २० ॥
ॐ शितिकण्ठाय नमः ॥ २१ ॥ ॐ शिवाप्रियाय नमः ॥ २२ ॥ ॐ उग्राय नमः ॥ २३ ॥
ॐ कपालिने नमः ॥ २४ ॥ ॐ कामारये नमः ॥ २५ ॥ ॐ अन्धकासुरसूदनाय नमः
॥ २६ ॥ ॐ गङ्गाधराय नमः ॥ २७ ॥ ॐ ललाटाक्षाय नमः ॥ २८ ॥ ॐ काल-
कलाय नमः ॥ २९ ॥ ॐ कृपानिधये नमः ॥ ३० ॥ ॐ श्रीमाय नमः ॥ ३१ ॥

ॐ परशुहस्ताय नमः ॥ ३२ ॥ ॐ मृगपाणये नमः ॥ ३३ ॥ ॐ जटाधराय नमः ॥ ३४ ॥
 ॐ कैलासवासिने नमः ॥ ३५ ॥ ॐ कवचिने नमः ॥ ३६ ॥ ॐ कठोराय नमः ॥ ३७ ॥
 ॐ त्रिपुरान्तकाय नमः ॥ ३८ ॥ ॐ वृषाङ्गाय नमः ॥ ३९ ॥ ॐ वृषभारुढाय नमः
 ॥ ४० ॥ ॐ भस्मोद्धूतविग्रहाय नमः ॥ ४१ ॥ ॐ सामप्रियाय नमः ॥ ४२ ॥
 ॐ स्वरमयाय नमः ॥ ४३ ॥ ॐ त्रिमूर्तये नमः ॥ ४४ ॥ ॐ अश्विनीश्वराय नमः ॥ ४५ ॥
 ॐ सर्वज्ञाय नमः ॥ ४६ ॥ ॐ परमात्मने नमः ॥ ४७ ॥ ॐ सोमसूर्याग्निलोचनाय
 नमः ॥ ४८ ॥ ॐ हविषे नमः ॥ ४९ ॥ ॐ यज्ञमयाय नमः ॥ ५० ॥ ॐ पञ्चकत्राय
 नमः ॥ ५१ ॥ ॐ सदाशिवाय नमः ॥ ५२ ॥ ॐ विश्वेश्वराय नमः ॥ ५३ ॥ ॐ
 वीरभद्राय नमः ॥ ५४ ॥ ॐ गणनाथाय नमः ॥ ५५ ॥ ॐ प्रजापतये नमः ॥ ५६ ॥
 ॐ हिरण्यरेतसे नमः ॥ ५७ ॥ ॐ दुर्द्धर्षाय नमः ॥ ५८ ॥ ॐ गिरिशाय नमः ॥ ५९ ॥
 ॐ गिरिशाय नमः ॥ ६० ॥ ॐ अनघाय नमः ॥ ६१ ॥ ॐ भुजङ्गभूषणाय नमः ॥ ६२ ॥
 ॐ भर्गाय नमः ॥ ६३ ॥ ॐ गिरिधन्वने नमः ॥ ६४ ॥ ॐ गिरिप्रियाय नमः ॥ ६५ ॥
 ॐ अष्टमूर्तये नमः ॥ ६६ ॥ ॐ अनेकात्मने नमः ॥ ६७ ॥ ॐ सात्त्विकाय नमः ॥ ६८ ॥

ॐ शुभविग्रहाय नमः ॥६६॥ ॐ शाश्वताय नमः ॥७०॥ ॐ खण्डपरशवे नमः ॥७१॥
 ॐ अजाय नमः ॥७२॥ ॐ पाशविमोचकाय नमः ॥७३॥ ॐ कृत्तिवाससे नमः ॥७४॥
 ॐ पुरारातये नमः ॥ ७५ ॥ ॐ भगवते नमः ॥७६॥ ॐ प्रथमाधिपाय नमः ॥७७॥
 ॐ मृत्युञ्जयाय नमः ॥ ७८ ॥ ॐ सूक्ष्मतनवे नमः ॥ ७९ ॥ ॐ जगद्व्यापिने नमः
 ॥८०॥ ॐ जगद्गुरवे नमः ॥८१॥ ॐ व्योमकेशाय नमः ॥८२॥ ॐ महासेनाय नमः
 ॥ ८३ ॥ ॐ जनकाय नमः ॥ ८४ ॥ ॐ चारुविक्रमाय नमः ॥ ८५ ॥ ॐ रुद्राय नमः
 ॥८६॥ ॐ भूतपतये नमः ॥ ८७ ॥ ॐ स्थाणवे नमः ॥ ८८ ॥ ॐ अहिर्बुध्न्याय
 नमः ॥८९॥ ॐ दिगम्बराय नमः ९० ॥ ॐ मृडाय नमः ॥९१॥ ॐ पशुपतये नमः
 ॥९२॥ ॐ देवाय नमः ॥९३॥ ॐ महादेवाय नमः ॥९४॥ ॐ अव्ययाय नमः ॥९५॥
 ॐ हरये नमः ॥ ९६ ॥ ॐ पुष्पदन्तभिदे नमः ॥ ९७ ॥ ॐ भगनेत्रभिदे नमः ॥९८॥
 ॐ अपवर्गप्रदाय नमः ॥ ९९ ॥ ॐ अव्यग्राय नमः ॥ १०० ॥ ॐ अव्यक्ताय नमः
 ॥ १०१ ॥ ॐ अनन्ताय नमः ॥ १०२ ॥ ॐ दक्षाच्चरहराय नमः ॥ १०३ ॥

ॐ सहस्राक्षाय नमः ॥ १०४ ॥ ॐ तारकाय नमः ॥ १०५ ॥ ॐ हराय नमः ॥ १०६ ॥

ॐ सहस्रपदे नमः ॥ १०७ ॥ ॐ श्रीपरमेश्वराय नमः ॥ १०८ ॥

पञ्चवक्त्रपूजा

ॐ प्रालेयामलबिन्दुकुन्दधवलं गोक्षीरफेनप्रभं

भस्माभ्यङ्गमनङ्गदेहदहनज्वालावलीलोचनम् ।

ब्रह्मेन्द्राग्निमरुद्गणैः स्तुतिपरैरभ्यर्चितं योगिभि-

र्वन्देऽहं सकलं कलङ्करहितं स्थाणोर्मुखं पश्चिमम् ॥

ॐ पश्चिमवक्त्राय नमः ॥ १ ॥

ॐ गौरं कुङ्कुमपिङ्गलं सुविलसन् न्यामप्रादुर्भाषदक्ष्यन्तं ^{USA}

अविक्षेपकटाक्षवीक्षणलसत्संस्कृणोत्पलम् ।

५५

स्निग्ध विम्बफलाधर प्रहासत नालालकालङ्कृत

वन्दे पूर्णशशाङ्कमण्डलनिभं वक्त्रं हरस्योत्तरम् ॥

ॐ उत्तरवक्त्राय नमः ॥ २ ॥

ॐ कालाभ्रभ्रमराञ्जनाचलनिभं व्यादीप्तपिङ्गेक्षणं

खण्डेन्दुद्युतिमिश्रितोग्रदशनप्रोद्भिन्नदंष्ट्राङ्कुरम् ।

सर्वप्रोतकपालशुक्तिसकलं व्याकीर्णसञ्छेस्वरं

वन्दे दक्षिणमीश्वरस्य जटिलं भ्रूभङ्गरोद्रं मुखम् ॥

ॐ दक्षिणवक्त्राय नमः ॥ ३ ॥

ॐ संवर्त्तोग्रितडित्यतप्तकनकप्रस्पधितेजोमयं

गम्भीरस्मितनिःसृतोग्रदशनं प्रोद्भासिताग्राधरम् ।

बालेन्दुद्युतिलोलपिङ्गलजटाभारप्रबद्धोरगं
वन्दे सिद्धसुरासुरेन्द्रनमितं पूर्वं सुखं शूलिनः ॥

ॐ पूर्ववक्त्राय नमः ॥ ४ ॥

ॐ व्यक्तान्यक्तगुणोत्तरं सुवदनं षड्विंशतत्त्वाधिकं
तस्मादुत्तरतत्त्वमक्षयमिति ध्येयं सदा योगिभिः ।
वन्दे तामसवर्जितेन मनसा सूक्ष्मातिसूक्ष्मं परं
शान्तं पञ्चममीश्वरस्य वदनं खव्यापितेजोमयम् ॥

ॐ ऊर्ध्ववक्त्राय नमः ॥ ५ ॥

धूप—ॐ वा से हेतिस्मृतीषुष्टुम³ हारसे बभूव⁰ से^Sधनुः ।

वनस्पतिरसोद्भूतो गन्धाढ्यो गन्ध उत्तमः ।

आद्येयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः धूपमाघ्रापयामि ।

दीप—ॐ परि ते धन्वन्नो हेतिरस्मान् ऽवृणक्तुं विवश्वतः ।

अथो य ऽदृषुधिस्तवारे ऽअस्मन्निधेहि तम् ॥

साज्यं च वर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया ।

दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्यतिमिरापहम् ॥

भक्त्या दीपं प्रयच्छामि देवाय परमात्मने ।

त्राहि मां निरयाद् घोरादीपज्ज्योतिर्नमोऽस्तु ते ॥

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः दीपं दर्शयामि । हस्तप्रक्षालनम् ।

नैवेद्य—ॐ अवतत्स्य धनुष्टं० सहस्राक्षं शतेषुधे ।

ॐ निश्वसिर्ह्यश्वत्थानां मुखं शिवो नः समन्ता भव ॥

नैवेद्यं गृह्यतां देव भक्तिं मे ह्यचलां कुरु ।
 ईप्सितं मे वरं देहि परत्र च परां गतिम् ॥
 शर्कराखण्डखाद्यानि दधिक्षीरघृतानि च ।
 आहारो भक्ष्यभोज्यं च नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ॥

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः नैवेद्यं निवेदयामि । नैवेद्यान्ते आचमनीयं जलं
 समर्पयामि ।

पश्चात् नैवेद्यको पवित्र जलसे अभ्युक्षण करके गन्ध और पुष्पसे आच्छादित कर
 दें । अनन्तर धेनुमुद्रासे अमृतीकरण करके योनिमुद्रा दिखावें और धण्टा बजा दें ।
 पश्चात् ग्रासमुद्राको दिखाकर चन्दन का अनुलेपन करें ।

करोद्धर्तनार्थं चन्दन—ॐ अठ०शुना ते अठ०शुः पृच्यतां परुषा
 परुः । गन्धस्ते सोममवतु मदाय रसो ऽअच्युतः ॥

ॐ प्राणाय स्वाहा । ॐ अपानाय स्वाहा । ॐ व्यानाय स्वाहा ।
ॐ समानाय स्वाहा । ॐ उदानाय स्वाहा ।

—इत्यादिके द्वारा मुद्राओंका प्रदर्शन करें और वीच-बीचमें आचमनीय जलको समर्पित करें । उत्तरापोशनार्थ पुनः नैवेद्य निवेदन करें । हस्तप्रक्षालनार्थ और मुखप्रक्षालनार्थ जल समर्पित करें । पुनः आचमनीय जलको समर्पित करें ।

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः, करोद्वर्तनार्थे चन्दनं समर्पयामि ।

ऋतुफल—ॐ वाः फलिनीर्याऽअफलाऽअपुष्पा वाश्च पुष्पिणीः ।
बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वठ० हसः ॥

नानाविधानि दिव्यानि मधुराणि फलानि वै ।
भक्त्यार्पितानि सर्वाणि गृहाण परमेश्वर ॥

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः ऋतुफलानि समर्पयामि ।

ॐ धत्तरफल—ॐ कार्षिसि समुद्रस्य त्वा शित्या उन्नयामि ।
समापो ऽअद्भिरमत समोषधीभिरोषधीः ॥

धीरघैर्यपरीक्षार्थं धारितं परमेष्ठिना । धत्तूरं कण्टकाकीर्णं गृहाण परमेश्वर ॥
श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः धत्तूरफलं समर्पयामि ।

ताम्बूल (सुपारी, इलायची और लवंगसहित)--

ॐ नमस्त ऽआयुधायानातताय धृष्णवे ।
उभाब्भ्यामुत ते नमो बाहुब्भ्यां तव धन्वने ॥

भूगीफलं महद्दिव्यं नागवल्लीदलेर्युतम् । एलादिचूर्णसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ।
श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः मुखवासार्थं ताम्बूलं समर्पयामि ।

१. धत्तूरकैश्च यो लिङ्गं सकृत्पूजयेत् नरः । स गोलदाफलं प्राप्य शिवलोके महीसुडे ॥ (भविष्यपुराण)

२. श्वेतपत्रं च चूर्णं च क्रमुकार्णां फलानि च । नारिकेलफलोपेतं मातुलुङ्गसमायुतम् ॥
एतात्पञ्चकन्दोलैर्मन्त्रवागं प्रचक्षते ॥

६१ दक्षिणा द्रव्य—ॐ मा नो महान्तमुत मा नो ऽअर्भकं मा न
ऽउक्षन्तमुत मा न ऽउक्षितम् । मा नो व्वधीः पितरं मोत मातरं मा
नः प्रियास्तन्वो रुद्र द्ररीरिषः ।

दक्षिणा स्वर्णसहिता यथाशक्ति समर्पिता । अनन्तफलदामेनां गृहाण परमेश्वर ॥

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः दक्षिणां समर्पयामि ।

आरात्ति—ॐ ये देवासो दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश स्थ ।
अप्सुक्षितो महिनैकादश स्थ ते देवासो यज्ञमिमं जुषध्वम् ॥१॥

ॐ इददं हविः प्रजननं मे ऽअस्तु दशवीरठं सर्व्वगणठं
स्वस्तये । आत्मसनि प्रजासनि पशुसनि लोकसन्यभयसनि । अग्निः
प्रजां बहुलां मे करोत्वन्नं पयो रेतो ऽअस्मासु धत्त ॥ २ ॥

ॐ आ रात्रि पार्थिवर्ठे० रजः पितुरग्रायि धामभिः ।

दिवः सदा^थसि बृहती वि तिष्ठस ऽआ त्वेषं वर्त्तते तमः ॥ ३ ॥

ॐ अग्निदेवता वातो देवता सूर्यो देवता चन्द्रमा देवता वसवो
देवता रुद्रा देवता ऽऽदित्या देवता मरुतो देवता विश्वेदेवा देवता
बृहस्पतिर्देवतेन्द्रो देवता वरुणो देवता ॥ ४ ॥

कर्पूरगौरं करुणावतारं संसारसारं भुजगेन्द्रहारम् ।
सदावसन्तं हृदयारविन्दे भवं भवानीसहितं नमामि ॥

ॐ जय शिव ओंकारा, जय शिव ओंकारा ।

CC-0. JK Sanskrit Academy, Jammu. Digitized by S3 Foundation USA
ब्रह्मा विष्णु सदाशिव अद्भुता धारा ॥ १ ॥

एकानन चतुरानन पञ्चानन राजै ।

हंसासन गरुडासन वृषवाहन साजै ॥ २ ॥

ॐ हर हर हर महादेव ॥

दो भुज चार चतुर्भुज दशभुज अति सोहै ।

तीनों रूप निरखते त्रिभुवन-जन मोहै ॥ ३ ॥

ॐ हर हर हर महादेव ॥

अक्षमाला बनमाला रुण्डमाला धारी ।

चन्दन मृगमद चन्दा भाले शुभकारी ॥ ४ ॥

ॐ हर हर हर महादेव ॥

श्वेताम्बर पीताम्बर बाघम्बर अङ्गै ।

सनकादिक गरुडादिक भूतादिक सङ्गै ॥ ५ ॥

ॐ हर हर हर महादेव ॥

CC-0. JK Sanskrit Academy, Jammu. Digitized by eGangotri Foundation USA

कर मध्ये सुकमण्डलु चक्र त्रिशूल धरता ।

जगकर्त्ता जगभर्त्ता जगपालनकर्त्ता ॥ ६ ॥

ॐ हर हर हर महादेव ॥

ब्रह्मा विष्णु सदाशिव जानत अविवेका ।

प्रणवाक्षरमें शोभित ये तीनों एका ॥ ७ ॥

ॐ हर हर हर महादेव ॥

काशीमें विश्वनाथ विराज^१ नन्दी ब्रह्मचारी ।

नित उठ दर्शन पावै महिमा अति भारी ॥ ८ ॥

ॐ हर हर हर महादेव ॥

त्रिगुण स्वामिकी आरति जो कोई नर गावै ।

CC-0. In the Public Domain. Digitized by eGangotri

ॐ हर हर हर महादेव ॥

जय शिव ओंकारा, हो मन भज शिव ओंकारा,
 हो मन रट शिव ओंकारा, हो शिव गल रुण्डमाला,
 हो शिव ओढत मृगछाला, हो शिव पीते भंग-प्याला,
 हो शिव रहते मतवाला, हो शिव पार्वतीप्यारा,
 हो शिव ऊपर जलधारा ॥

ब्रह्मा विष्णु सदाशिव अर्द्धङ्गी धारा ॥ १० ॥

ॐ हर हर हर महादेव ॥

मन्त्रपुष्पाञ्जलि—ॐ मा नस्तोके तनये मा न ऽआयुषि मा नो
 गोषु मा नो ऽअश्वेषु रीरिषिः । मा नो व्वीरान् रुद्रं भामिनो व्वधीर्ह-
 विष्मन्तः सदमित्वा हवामहे ॥

ॐ यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।
 ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः ॥

(शु० य० ३१।१६)

ॐ न्विश्वतश्चक्षुरुत न्विश्वतो मुखो न्विश्वतो बाहुस्त न्विश्व-
तस्पात् । सम्बाहुभ्यां धमति सम्पतत्रैर्धावाभूमी जनयन्देव ऽएकः ॥

(शु० य० १७।१६)

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः मन्त्रपुष्पाञ्जलिं समर्पयामि ।

शिवगायत्री—ॐ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि । तन्नो रुद्रः
प्रचोदयात् ॥

मन्दारमालाङ्कुलितालकायै कपालमालाङ्कितशेखराय ।

दिव्याम्बरायै च दिगम्बराय नमः शिवायै च नमः शिवाय ॥

श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः शिवगायत्रीं समर्पयामि ।

प्रदक्षिणा—ॐ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकाहस्ता निषङ्गिणः ।

तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि ॥

CC-0. K. Sanskrit Academy, Jabalpur. Digitized by S3 Foundation USA

ॐ सप्तास्यासन् परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः । देवा यद्यज्ञं
तन्त्वानाऽअबध्नन् पुरुषं पशुम् ॥

यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च । तानि तानि प्रणश्यन्ति प्रदक्षिणपदे पदे ॥
श्रीसाम्बसदाशिवाय नमः प्रदक्षिणां समर्पयामि ।

प्रणाम—ॐ नमः शम्भवाय च मयो भवाय च नमः शङ्कराय च
मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

वन्दे देवमुमापतिं सुरगुरुं वन्दे जगत्कारणं
वन्दे पन्नगभूषणं मृगधरं वन्दे पशूनां पतिम् ।

वन्दे सूर्य-शशाङ्क-वल्लिनयनं वन्दे मुकुन्दप्रियं

वन्दे भक्तजनाश्रयश्च वरदं वन्दे शिवं शङ्करम् ॥ १ ॥

वन्दे महेशं सुरसिद्धसेवितं भक्तैः सदा पूजितपादपद्मम् ।

ब्रह्मेन्द्रविष्णुप्रभुलेश्वरं वन्दितं व्यायेत्सदा कामदुघं प्रसज्यम् ॥

शान्तं पद्मासनस्थं शशधरमुकुटं पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रं

शूलं वज्रं च खड्गं परशुभयदं दक्षिणाङ्गे वहन्तम् ।

नागं पाशं च घण्टां डमरुसहितं साङ्कुशं वामभागे

नानालङ्कारयुक्तं स्फटिकमणिनिभं पार्वतीशं नमामि ॥ ३ ॥

श्मशानेष्वाक्रीडा स्मरहर पिशाचाः सहचरा-

श्चिताभस्मालेपः स्रगपि नकरोटीपरिकरः ।

अमङ्गल्यं शीलं तव भवतु नार्मकमखिलं

तथापि स्मर्तॄणां वरद परमं मङ्गलमसि ॥ ४ ॥

त्रिनेत्राय नमस्तुभ्यं उमादेहावधारिणे ।

त्रिशूलधारिणे तुभ्यं भूतानां पतये नमः ॥ ५ ॥

गङ्गाधर नमस्तुभ्यं वृषध्वज नमोऽस्तु ते ।

आशुतोष नमस्तुभ्यं भूयो भूयो नमो नमः ॥ ६ ॥

क्षमा-प्रार्थना

मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं सुरेश्वर ।
यत्सृजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे ॥ १ ॥
आवाहनं न जानामि न जानामि तवार्चनम् ।
पूजां चैव न जानामि क्षमस्व परमेश्वर ॥ २ ॥
पापोऽहं पापकर्माऽहं पापात्मा पापसम्भवः ।
त्राहि मां पार्वतीनाथ सर्वपापहरो भव ॥ ३ ॥

अभयराधसहस्रनामिकां, Jamnabai Poojari, USA

दासोऽयमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वर ॥ ४ ॥

त्वमेव माता च पिता त्वमेव
त्वमेव बन्धुश्च सखा त्वमेव ।
त्वमेव विद्या द्रविणं त्वमेव
त्वमेव सर्वं मम देव ॥ ५ ॥

पश्चात् निम्नाङ्कित वाक्य कह कर यह पूजन-कर्म भगवान्‌को समर्पित करें ।

‘अनेन यथाशक्तिकृतेन पूजनेन श्रीसाम्बसदाशिवः प्रीयतां न मम’ ।

ॐ विष्णवे नमः । ॐ विष्णवे नमः । ॐ विष्णवे नमः ।

इति शिवपूजनविधिः ।

अथ रुद्राभिषेकादिविधिः ।

ब्राह्मणवरण—शिवपूजन करनेके बाद शिवपूजनकर्त्ता ब्राह्मणोंका वरण करें । वरणके लिये शिवपूजक सर्वप्रथम ब्राह्मणोंका पाद-प्रक्षालन करें । पश्चात् ब्राह्मणोंके मस्तकमें तिलक लगावें, फिर चावल लगावें । पश्चात् उनको पुष्पमाला पहनावें । अनन्तर अपने दाहिने हाथमें वरणकी सामग्री अथवा वरण-सामग्रीके निमित्त द्रव्य लेकर इस प्रकार संकल्प करें—

‘अमुकगोत्रः अमुकशर्मजिहम् (अमुकवर्मजिहम्, अमुकगुप्तोजिहम्) सङ्कल्पिते रुद्राभिषेककर्मणि एभिर्वरणद्रव्यैः पाठकरणार्थममुकगोत्रममुकशर्मणं ब्राह्मणं त्वां वृणे’ अथवा—‘अमुकामुकगोत्राश्वानाशर्मब्राह्मणान् युष्मान् वृणे’ ।

एक ब्राह्मण हो तो ‘वृतोऽस्मि’ कहें और यदि अधिक ब्राह्मण हों तो ‘वृताः स्मः’ इस प्रकार कहें । पश्चात् रुद्राभिषेक द्वारा ब्राह्मणोंके दाहिने हाथमें रक्तसूत्र (मौली) से रक्षाबन्धन करें ।

ब्राह्मणोंका वरण करनेके बाद शिवपूजनकर्ता ब्राह्मणोंसे अभिषेक प्रारम्भ करनेके लिये प्रार्थना करें। पश्चात् ब्राह्मणगण 'ॐ मनो जूतिः०' इत्यादि छः मन्त्रोंसे षडङ्ग-न्यास कर रुद्राभिषेक प्रारम्भ करें।

उत्तरपूजन—अभिषेक करनेके बाद शिवपूजनकर्ता शिवजीका षोडशोपचारसे पूजन करें। पश्चात् सङ्कल्पपूर्वक ब्राह्मणोंको अभिषेककी दक्षिणा और भूयसी दक्षिणा दें। अनन्तर संकल्पपूर्वक ब्राह्मणोंको भोजन करावें अथवा भोजनके निमित्त द्रव्य देवें। पश्चात् शिवपूजनकर्ता 'आवाहनं न जानामि०' इत्यादिके द्वारा भगवान् शिवजीसे क्षमा-प्रार्थना करें।

यजमानका अभिषेक—पश्चात् ब्राह्मणगण 'ॐ द्यौः शान्तिः०। ॐ आपो हिष्ठा०। ॐ सो वः०। ॐ तस्मा ऽअरम्०। ॐ यतोयतः०। ॐ विश्वाचि देव सवितः०' इत्यादि मन्त्रोंके द्वारा यजमानका अभिषेक करें।

देवविसर्जन—अभिषेक होनेके बाद आचार्य 'यान्तु देवगणाः सर्वे०' इत्यादिके

द्वारा देवताओंको विस्मृत करे।

रक्षा-बन्धन—पश्चात् आचार्य 'ॐ बदा बध्नन्०' इस मन्त्रके द्वारा यजमानके दाहिने हाथमें और उनकी पत्नीके बाएँ हाथमें रक्षा-बन्धन करें ।

तिलक—अनन्तर आचार्य अपने हाथमें फल और अक्षत लेकर 'ॐ स्वस्ति नः सहस्रं०' इस मन्त्रसे यजमानके मस्तकमें तिलक करें । पश्चात् आचार्य 'ॐ पुनस्त्वाऽऽदित्या० ॥ १ ॥ ॐ दीर्घायुस्तऽओषधे० ॥ २ ॥ ॐ निवस्वन्नादित्यैषते० ॥ ३ ॥ इत्यादि मन्त्रोंको पढ़कर यजमानको आशीर्वाद दें ।

इति रुद्राभिषेकादिविधिः ।

भूमिकान्तर्गत विषय—

- १ (क) रुद्राभिषेकके दो प्रकार और उनकी विधि
- (ख) रुद्राभिषेकके नमक-चमकके पाठका क्रम
- (ग) शतरुद्रिय पाठकी विधि
- (घ) रुद्रीपाठका विविध फल
- (ङ) रुद्राभिषेकके लिये विविध द्रव्य और उनका विविध फल
- (च) गवय-शृङ्गसे रुद्राभिषेकका महत्व
- (छ) शतरुद्रियके पाठका महत्त्व
- (ज) रुद्राध्यायीके पाठका महत्त्व

२ शिवपूजनविधि:

३ रुद्राभिषेकादिविधि:

पृष्ठ

विषय

७६

४ रुद्राष्टाध्यायीप्रारम्भः

५ रुद्रयागहवनमन्त्राः—

(क) एकषष्ठ्युक्तरशतधाविभागपक्षमाश्रित्य रुद्रस्वाहाकारविधिः

(ख) एकधा हवनमन्त्रविभागपक्षः प्रथमः

(ग) त्रैधा हवनमन्त्रविभागपक्षः द्वितीयः

(घ) षोढा (षडधा) हवनमन्त्रविभागपक्षः तृतीयः

(ङ) षोडशधा हवनमन्त्रविभागपक्षः चतुर्थः

(च) चतुश्चत्वारिंशद् हवनमन्त्रविभागपक्षः पञ्चमः

(छ) अष्टचत्वारिंशद् हवनमन्त्रविभागपक्षः षष्ठः

६ रुद्राभिषेक-सामग्री

८६

१०६

१०६

११०

१११

११४

११५

अथ षडङ्गन्यासः ।

ॐ मनोजिज्जुषतामाज्ज्यस्यवृहस्पतिकथञ्जमिमन्तनोत्वरिष्टृष्वज्ञसिमन्दधातु ।

विविश्वे देवासऽहमादयन्तामोऽ प्रतिष्ठु ॥

ॐ हृदयाय नमः ॥ १ ॥

ॐ अवोद्ध्यग्निः समिधाजनानाम्प्रतिधेनुमिवायतीमुपासम् । बह्वाऽहं प्रवयामञ्जि-
हानाऽप्रभानवः सिस्रतेनाकमच्छ ॥

ॐ शिरसे स्वाहा ॥ २ ॥

ॐ मूर्ध्नीनन्दिनोऽर्तुतिमृथिव्याव्वैश्वानरमतऽआजातमग्निम् । कविः सम्राजमति-
थिञ्जनानामासन्नापात्रञ्जनयन्तदेवाः ॥

ॐ शिखायै वषट् ॥ ३ ॥

ॐ म॒र्म॒णी॒ति॒व्व॒म॒ण॒च्छा॒दया॒मि॒सो॒म॒स्त्वा॒रा॒जा॒म॒ते॒ना॒नु॒व॒स्ताम् । उ॒रो॒व्व॒री॒यो॒व्व॒रु॒ण॒स्ते

कृ॒णो॑तु॒जय॑न्त॒न्त्वा॒नु॒दे॒वा॒म॒द॒न्तु ॥

ॐ क॒व॒चा॒य हु॒म् ॥ ४ ॥

ॐ वि॒व॒श्च॒त॒श्च॒क्षु॒रु॒त॒वि॒व॒श्च॒तो॒मु॒खो॒वि॒व॒श्च॒तो॒वा॒ह॒रु॒त॒वि॒व॒श्च॒त॒स्प॒ात् । स॒म्बा॒हु॒व्व॒य॒न्ध॒-
म॒ति॒स॒म्प॒त॒त्र॒द्द॒धा॒वा॒भू॒मी॒ज॒न॒य॒न्दे॒व॒ऽए॒कं ॥

ॐ ने॒त्र॒त्रा॒य॒ वौ॒ष॒ट् ॥ ५ ॥

ॐ मा॒न॒स्तो॒के॒त॒न॒ये॒मा॒न॒ऽआ॒यु॒षि॒मा॒नो॒गो॒ष॒मा॒नो॒ऽअ॒श्वे॒षु॒री॒रि॒षः । मा॒नो॒व्वी॒रा॒न्न॒द्रु॒भा॒-
मि॒नो॒व्व॒धी॒हि॒वि॒ष्म॒न्त॒ःस॒दु॒मि॒त्त्वा॒ह॒वा॒म॒हे ॥

ॐ अ॒स्त्रा॒य फ॒ट् ॥ ६ ॥

ध्यानम्

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतंसं
रत्नाकल्पोज्ज्वलाङ्गं परशुमृगवराभोतिहस्तं प्रसन्नम् ।
पद्मासीनं समन्तात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानं
विश्वाद्यं विश्ववन्द्यं निखिलभयहरं पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रम् ॥

जगद्गुरुवावलम्बाय नमः ।
जगत्त्रयकुटुम्बाय नमः ।
निरालम्बाय शूलिने ।
जगत्त्रयकुटुम्बाय नमः ।

CC-0. JK Sanskrit Academy, Jammu. Digitized by S3 Foundation USA

॥ श्रीः ॥

अथ शुक्यजुर्वेदीय रुद्राष्टाध्यायी

अथ प्रथमोऽध्यायः

श्रीगणेशाय नमः ॥ हरिः ॐ गुणानान्त्वा
गुणपतिः हवामहेप्प्रियाणान्त्वाप्प्रियपतिः हवा
महेनिधीनान्त्वानिधिपतिः हवामहेद्वसोमम ॥
आहमंजानिगन्धर्भयमात्स्वम मिगन्धर्भयम् ॥ १ ॥

गायत्रीष्टुब्जगन्त्यनुष्टुप्पुङ्क्त्यासुह ॥ बहुत्य^३
 णिहाककुप्सचीभिः शम्भ्यन्तुत्वा ॥ २ ॥ द्विप
 दायाश्चतुष्टपदास्त्रिपदायाश्चषट्पदाहं ॥ विच्छ
 न्दायाश्चसच्छन्दः सचीभिः शम्भ्यन्तुत्वा ॥ ३ ॥
 सहस्तोमाह सहछन्दसऽआवृतं ÷ सहप्पमाऽऋष
 यः सप्तदैव्याहं ॥ पवैषाम्पन्थामनदृश्यधीरांऽअ
 न्वालेभिरेरुत्थ्यानरुश्मान् ॥ ४ ॥ ॐ यज्ञाग्रतो

इमंदातुद्वेन्तदुसप्तस्युतथवात ॥ इदंमञ्ज्या
 तिस्रञ्ज्योतिरेकन्तन्ममेमन ÷ शिवसङ्कल्पमस्तु
 ॥५॥ येनकर्म्मण्यपसोमनीषिणोयज्ञेकुण्वन्तिबि
 दथैषधीराह ॥ यदपबुध्यक्षमुन्तः प्रजानान्तन्ममे
 मनः ÷ शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ६ ॥ यत्प्रज्ञानमतन्वे
 तोद्यतिश्च्यञ्ज्योतिरन्तरमृतम्प्रजासु ॥ यस्मान्नऽ
 ऋतेकिञ्चनकर्म्मक्रियतेतन्ममेमन ÷ शिवसङ्कल्प

मस्तु ॥७॥ येनेदम्भतम्भुवनम्भविष्यत्परिगृही
 तममृतेनसर्वम् ॥ येनयज्ञस्तायतेसुप्तसहोतातन्म
 मनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥८॥ अस्मिन्नचतुःसाम
 यज्ञं ७४ प्रियस्मिन्प्रतिष्ठितारथनाभाविचारः ॥
 अस्मिमादिच्चतुःसर्वमोतम्प्रजानान्तन्ममनःशि
 वसङ्कल्पमस्तु ॥ ८ ॥ सषारथिरश्वानिवयन्मन
 ष्यान्नेनीयतेभीशंभिर्बाजिनऽइव ॥ हृत्प्रतिष्ठुंयद

जिरञ्जविष्णुन्तन्ममनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥१०॥

इति रुद्रे प्रथमोऽध्यायः ॥१॥

रुद्रा०

अ० २

★

अथ द्वितीयोऽध्यायः

हरिः ॐ सहस्रशीर्षापरुषः सहस्राक्षः सहस्र
पात्र ॥ सभूमिः सर्वतस्पर्त्वात्यतिष्ठदशानुलम्
॥ १ ॥ परुषऽएवेदः सर्वस्य द्रुतं यच्च भाव्यम् ॥
उतामृतत्त्वस्येशानो यदन्नेनातिरोहति ॥ २ ॥ एता
वानस्य महिमा तोळ्यायौश्च परुषः ॥ पादोऽस्य

५

५

विश्वामितानि त्रिपादस्यामृतं त्रिदिवि ॥ ३ ॥ त्रिपाद
 दूर्ध्वऽउदुत्पुरुषं पादोऽस्येहाभवत्पुनः ॥ ततो वि
 ष्वङ् व्यक्रामत्साशनानशनेऽभि ॥ ४ ॥ ततो वि
 राड् जायत विराजोऽधिपूरुषं ॥ स ज्ञातोऽत्य
 रिच्यत पश्चाद्भूमिमथोपरं ॥ ५ ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्व
 हुतं सम्भृतम्पृषदाज्यम् ॥ पशूस्तौश्च क्रेवायुष्या
 नारण्याग्रा म्याश्च ये ॥ ६ ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वं

तुऽऋचुः सामानिजज्ञिरे ॥ छन्दां० सिजज्ञिरेत
 स्ममाद्यजस्तस्मादजायत ॥ ७ ॥ तस्ममादश्वाऽ
 अजायन्तयेकैचोभयादतः ॥ गावोहजज्ञिरेत
 स्ममात्तस्ममाल्जाताऽअजावयः ॥ ८ ॥ तंयुजम्बु
 हिषिप्प्रौक्षन्पुरुषज्जातमग्नतः ॥ तेनदेवाऽअयज
 न्तसाद्ध्याऽऋषयश्चये ॥ ८ ॥ यत्पुरुषंयदधुःक
 तिधाव्यंकलप्पयन् ॥ मखाङ्घ्रिमस्यासीत्किम्बाहू

किमरूपादाऽउच्येते ॥ १० ॥ ब्राह्मणाऽस्यमुख
 मासीद्वाहुराजन्म्यःकृतः ॥ कुरुतदस्ययद्वैश्यः
 पद्भ्यांशद्रोऽअजायत ॥ ११ ॥ चन्द्रमामनसोजा
 तश्चक्षोःसूर्योऽअजायत ॥ १२ ॥ श्रोत्राद्वायुश्चक्षुःप्राण
 इक्षुमखादुग्निरजायत ॥ १३ ॥ नाभ्याऽआसीदुन्त
 रिक्षुःशीघ्रर्णोद्यौःसमवर्त्तत ॥ पद्भ्याम्भूमिर्दिशः
 श्रोत्रात्तथालोकाः ॥ १४ ॥ अत्पद

पेणहविषादेवायज्ञमतन्न्वत ॥ वसन्तोऽस्यासौ
 दाक्ष्यङ्गीषमऽदृद्धमः शरद्धुविः ॥१४॥ सप्तास्या
 सप्तपरिधयस्त्रिः सप्तसमिधः कुताः ॥ देवायद्यज्ञ
 न्तेह्वानाऽअवद्धनद्रुषम्पशुम् ॥१५॥ यज्ञेनय
 ज्ञमयजन्तदेवास्तानिधम्मणिप्रथमाद्व्यासन् ॥
 तेहनाकम्माहिमानं ÷ सयन्तयत्रपूवैसादृध्याः स
 न्तिदेवाः ॥१६॥ अद्भ्यः सम्भृतं पृथिव्यैरसाच्चवि

श्वकर्मणः समवर्त्तताग्रे ॥ तस्य त्वष्टा विदधद्रूपमे
 तितन्मत्यस्य देवत्वमाजानमग्रे ॥ १७ ॥ ब्रह्माहमे
 तम्पुरुषम् महान्तमादित्यवर्णन्तमसहं पुरस्तात् ॥
 तमेव विदित्वा तिमृत्युमेति नाद्वयं पन्था विद्यतेऽय
 नाय ॥ १८ ॥ प्रजापतिश्चरति गन्धर्भेऽन्तरजाय
 मानो बहुधा विजायते ॥ तस्य योनिम्पारिपश्यन्ति
 धीरास्तस्मिन्हृतस्तथैव भवना निबिश्वा ॥ १९ ॥ यो दे

वे०भ्यऽऽतापतियोदुवानांम्परोहितं ॥ पृथ्वीयोदुवे
 ०भ्योजातो नमो रुचायुब्ब्राह्मण्य ॥ २० ॥ रुचम्ब्राह्म
 ज्ञनयन्तोदुवाऽअग्नेतदुब्ब्रवन् ॥ अस्त्वैवम्ब्राह्मणो
 विद्यात्तस्यदुवाऽअसुन्दरौ ॥ २१ ॥ श्रीश्चतैलुक्ष्मी
 इच्चपत्वन्यावहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणिरूपमश्चिनो
 ह्यात्तम् ॥ इष्टणन्निपाणामुम्मऽइषाणसर्वलोक
 म्मऽइषाण ॥ २२ ॥

अथ तृतीयोऽध्यायः

हरिः ॐ आशुः शिशानोबृषभोनभीमोघ
नाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् ॥ सङ्कन्दनोनिमिषः
एकवीरः शतदः सेनाऽअजयत्साकमिन्द्रः ॥ १ ॥
सङ्कन्दनेनानिमिषेणजिष्णुनायुक्कारेणदुश्च्यव
नेनधृष्णना ॥ तदिन्द्रेणजयततत्सहद्वध्वंरुधुधो
नरऽइषहस्तेनबृष्णा ॥ २ ॥ सऽइषहस्तैः सानिष
ङ्गिभिर्बृशीसंस्त्रष्ट्वासयुधऽइन्द्रागणन ॥ सहस्रष्ट

जित्सोमुपाबाहुशुद्धर्थाग्रधन्वाप्रतिहिताभिरस्ता
 ॥ ३ ॥ बृहस्पतेपरिदीयारथेनरक्षोहामित्रौ ॥ २ ॥ ५ अ
 पुबाधमानं ॥ प्रभञ्जन्त्सेनां प्रमर्णायिधाजय
 न्नस्ममाकमेद्वयवितारथानाम् ॥ ४ ॥ बलुविज्ञाय
 स्तथाविरं प्रवीरुं सहस्वान्वाजीसहमानऽनुग्रः ॥
 अभिवीरोऽभिसंत्वासहोजाजैत्रमिन्दुरथमाति
 ष्ठुगोवित् ॥ ५ ॥ गोत्रभिदङ्गोविदुं बज्जबाहुञ्जय

न्तमल्लभं प्रमणन्तमोजसा ॥ इमं संजाताऽअनु
 वीरयद्भुवमिन्द्रं सखायोऽअनुस ६ रंभदध्वम्
 ॥ ६ ॥ अभिगोत्राणिसहसागाहमानोदयोबीरः श
 तमन्यरिन्द्रः ॥ दुश्च्यवनः पृतनाषाड्यद्भुवो
 ऽस्माकुहसेनाऽअवतप्रयत्सु ॥ ७ ॥ इन्द्रऽआसा
 नेताबृहस्पतिर्दक्षिणायज्ञः परऽएतसोमः ॥ देव
 सेनानामभिभज्जतिनाज्जयन्तीनाममरुतोयन्त्व

गग्रम् ॥ ८ ॥ इन्द्रस्यवृष्णिद्वरुणस्यराज्ञेऽआदि
 त्यानाम्भिरुतांशश्चेऽनुग्रम् ॥ महामनसाम्भुव
 नक्ष्यवानाङ्घ्रिपोदेवानाञ्जयतामदस्त्थात् ॥ ८ ॥ उद्ध
 र्णयमघववन्नायुधान्न्युत्सत्त्वंनाम्भामिकानाम्भना
 ंसि ॥ उद्धृत्रहन्नवाजिनांवाजिनान्न्यद्वाथाना
 ञ्जयतांय्यन्तर्घोषां ॥ १० ॥ अस्माकुमिन्द्रुंस
 मृतेषुद्ध्वजेष्वस्माकुंख्याऽइषवस्ताजयन्तु ॥

अस्ममाकं वीराऽउत्तरे भवन्त्वस्ममाँरेऽउदेवाऽअव
 ताहवेषु ॥ ११ ॥ अमीषाञ्चित्तम्प्रतिलोभयन्तीगृ
 हाणाङ्गान्न्यप्येपरैहि ॥ अभिप्सेहि निद्वैहहृत्सु
 शोकैरुन्धेनामित्रैस्तमसासचन्ताम् ॥ १२ ॥ अव
 सृष्ट्वा परापतशरद्व्येब्रह्मसदृशिते ॥ गच्छामित्रा
 न्प्रपद्यस्व मामीषाङ्कुञ्चनोच्छिषः ॥ १३ ॥ प्रेतान्
 यतानरुऽइन्द्रो विह शर्ममयच्छतु ॥ उग्रैव ऽसन्तु

बाहवोनाध^६ष्यायथासथ ॥ १४ ॥ असौयासनाम
 रुतुं परेषामु^६भ्यैतिनुऽओजसास्पृहमाना ॥ ता
 जूहततमसापि^६व्वतेनयथामीऽअन्योऽअन्यन्नजा
 नन् ॥ १५ ॥ यत्रबाणाः सम्पतन्तिकुमाराविशि
 खाऽइव ॥ तन्नेऽइन्द्रोबृहस्पतिरदितिः शर्मय
 च्छतुर्विश्वाहाशर्मयच्छतु ॥ १६ ॥ मर्माणितेव
 मर्माणाच्छादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनानुवस्ताम ॥

पुरोवर्षीयो ब्रह्मरुणस्ते कृणोत जयन्तु नृत्वा नृदुवाम
दन्तु ॥ १७ ॥

इति रुद्रे तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

★

अथ चतुर्थोऽध्यायः

हरिः ॐ बिम्ब्राडुबहत्पिबतसोभ्यम्मदध्वा
गर्हघञ्जपतावविहृतम् ॥ ब्रातंजतोयोऽओभिरक्ष

त्रि॒त्म॒ना॒प्ति॒जो॒ऽप॒पा॒ष॒पु॒रु॒षा॒व॒रा॒जा॒त ॥ १ ॥ उ॒ह॒
 त्य॒ञ्जा॒त॒वे॒द॒स॒न्दे॒वं॒ब॒ह॒न्ति॒के॒त॒व ॥ दृ॒शो॒बि॒श्वा॒य
 सू॒र्य॑म् ॥ २ ॥ ये॒ना॒पा॒व॒क॒च॒क्ष॑सा॒भ॒र॒ण॒य॒न्त॒ञ्ज
 नौ॒२॥॒ऽअ॒नु ॥ त्वं॒ब॒रु॒ण॒प॒श्य॑सि ॥ ३ ॥ दै॒व्या॒व
 दू॒ध॒व॒र्य॑ऽआ॒गा॒त॒ह॒र॒थे॒न॒स॒र्य॑त्व॒चा ॥ म॒द॒ध्वा॒य॒ज्ञ
 द॒स॒म॒ञ्जा॒थे ॥ त॒म॒प्र॒त्क॒था॒ऽयं॒वे॒न॒शि॒च॒त्र॒न्दे॒वा॒ना॒म्
 ॥४॥ त॒म॒प्र॒त्क॒था॒प॒र्ध॒था॒वि॒श्च॒थे॒म॒था॒ज्ये॒ष्ठ॒ता॒ति॒म्ब

हिषदं स्वविदम् ॥ प्रतीचीनं वृजनन्दो हसेयुनि
 माशुञ्जयन्तमनयासबद्धसे ॥५॥ अयं वनेनश्चोद
 यत्पृश्निगन्धर्भाक्ष्योतिर्जरायरजसोविवृमाने ॥ इम
 मपां सङ्गमेसूख्यस्य शिशुननविप्पामतिभौरिह
 न्ति ॥६॥ चित्रन्देवानामदगादनीकञ्चक्षुमित्रस्य
 वरुणस्य मग्ने ॥ आप्राद्यावापुश्चिवाऽअन्तरिक्षे ॥

मय्येऽथानमन्तगन्धर्वश्च ॥७॥ आनन्द

अपि यथायवानोमत्सथानोबिश्चञ्जगदभिपित्त्वेम
 नीषा ॥८॥ यदुद्यकच्चबृत्रहन्नदगाऽअभिसूच्य ॥
 सर्वन्तादिन्द्रतेवशे ॥ ९ ॥ तुरणिर्विश्वदर्शतोद्भयो
 तिष्ठकृदासिसूच्य ॥ विश्वमाभासिरोचनम् ॥१०॥
 तत्सूच्यस्य देवत्वन्तन्महित्वम्मुद्भयाकर्तोऽवित
 तद्दुःसञ्जभार ॥ यदेदयुक्कहुरितं ÷ सुधस्तथादा

इन्नात्रोवासास्तनतेसिमस्मै ॥ ११ ॥ तन्निमन्त्रस्य
 ववरुणास्याभिचक्षेसूर्यारूपङ्कुणतेद्योरुपस्थे ॥
 अनन्तमन्यद्रुशदस्यपाजं ÷ कृष्णमन्यद्रुरिति
 सम्भरन्ति ॥ १२ ॥ वण्णमुहौ ॥ अंसिसूर्यव
 डादित्यमुहौ ॥ अंसि ॥ महस्तेसतोमहिमाप
 नस्यतेद्वादिवमुहौ ॥ अंसि ॥ १३ ॥ बट्सूर्य
 अश्वत्थामहौ ॥ अंसि सत्रादेवमहौ ॥ अंसि ॥

मुन्हदुवानामसव्यः ÷ पराहता॥ वृमु ऊया॥ तुरदा
 बभ्यम् ॥ १४ ॥ श्रायन्तऽइवसूख्यं विश्वेदिन्द्रस्य
 भक्षत ॥ वसूनि जाते जनमानऽओजसाऽप्रतिभा
 गन्नदीधिम ॥ १५ ॥ अद्या देवाऽउदितोसूख्यस्य नि
 रूहसः पिपूतानिरवुद्यात् ॥ तन्नो मित्रो वरुणो मा
 महन्तामदितिः सिन्धुः ÷ पृथिवीऽउतद्यौः ॥ १६ ॥
 आकुष्णो नरजसुवत्तमानो निवेशयन्नमृतममर्त्य

अ ॥ हिरण्ययेन सावितारथेनादुवोयाति भुवनानि
पश्यन् ॥ १७ ॥

इति रुद्रे चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

★

अथ पञ्चमोऽध्यायः

हरिः ÷ ॐ नमस्ते रुद्रमुन्यवऽनुतोतुऽदृषवेन
मे ÷ ॥ बाहुभ्यामततेनमः ÷ ॥ १ ॥ याते रुद्रशिवा
तनुरघोराऽपापकाशिनी ॥ तयानस्तुब्बाशान्तम

यागिरिशन्तामिचाकशीहि ॥२॥ यामिषङ्गिरिश
 न्तहस्तेविभुष्यस्तवे ॥ शिवाङ्गिरित्रताङ्कुरुमा
 हिःसीः पुरुषञ्जगत् ॥३॥ शिवेनब्रचसास्वागिरि
 शाच्छाब्दामसि ॥ यथानुःसर्वाभिज्जगदयक्ष्महस
 मनाऽअसत् ॥४॥ अद्भ्यवोचदधिवक्ताप्रथमा
 देव्योमिषक् ॥ अहैर्द्विचसर्वाभिभयन्तसर्वाश्चया
 तृधान्योऽधराचीः परासव ॥५॥ असौयस्ताम्ब्रोऽ

अंरुणऽउतबन्धुः संमङ्गलः ॥ येचैनद्रुद्राऽअभि
 तोदिकुशिश्रुताः सहस्रशोऽवेषा ७ हंडऽईमहे ॥ ६ ॥
 असौयोऽवसप्पतिनीलग्रीवोबिलोहितः ॥ उतैन
 द्गोपाऽअट्टश्रन्नदृश्रन्नदहाय्यः सदृष्टोमृडयाति
 नः ॥ ७ ॥ नमोऽस्तनीलग्रीवायसहस्राक्षायमीदृ
 षे ॥ अथोयेऽअस्यसत्त्वानोऽहन्तेभ्योऽकरन्नमः
 ॥ ८ ॥ प्रमञ्चप्रबन्धनस्त्वमभयोरास्वन्योर्ज्याम् ॥

याश्च तेहस्तऽइषवः पराताभंगवोद्वप ॥ ८ ॥ विष्णु
 न्धनं ÷ कपर्दिनो विशाल्यो बाणवौ ॥ ९ ॥ अने
 शन्नस्य याऽइषवऽआभरंस्यानिषङ्गधिः ॥ १० ॥ या
 तेहेति म्मौ दुष्टमहस्तेव भूवते धनुः ॥ तयास्ममा
 न्विष्वत्तुस्त्वमयक्ष्मया पारिभुज ॥ ११ ॥ परितेघ
 न्न्वनो हेति रस्ममा न्द्वणक्तु विश्वतः ॥ अथोयऽइ
 षधिस्तवारेऽअस्ममन्निधौ हितम् ॥ १२ ॥ अवतस्य

धनञ्ज० सहस्राक्षशतैषधे ॥ निशीर्ष्यशह्याना
 म्मखाशिवोन ÷ समनाभव ॥ १३ ॥ नमस्तऽआयु
 धायानाततायधृष्णवे ॥ दुर्भाब्भ्यामृततेनमोबा
 हुब्भ्यान्तवधन्वने ॥ १४ ॥ मानोमहान्तमृतमानो
 ऽअर्भकम्मानुऽउक्षन्तमतमानऽउक्षितम् ॥ मा
 नोब्रवीः पितरम्मातमातरम्मान ÷ प्रियास्तन्वो
 रुद्रीरिषः ॥ १५ ॥ मानस्तोकेतनयेमानुऽआयुषि

मानो गोपमानोऽअश्वपरीरिषः ॥ मानो वीरान्त्रे
 इभामिनो ब्वर्धाहर्निषम्भन्तुः सदुमित्रवाहवामहे
 ॥ १६ ॥ नमो हिरण्यबाहवे सेनाढ्ये दुशाश्रुपतये न
 मो नमो ब्वक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशुनाम्पतये नमो
 नमः ÷ शुष्पञ्जराय त्रिवर्षीमते पथीनाम्पतये नमो
 नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानाम्पतये नमो नमो
 बभ्रुशाय ॥ १७ ॥ नमो बभ्रुशाय ब्व्याधिनेऽन्ना

नाम्पतयेनमोनमोभवस्यहेत्यैजगताम्पतयेनमो
नमोरुद्रायततायिनेक्षेत्राणाम्पतयेनमोनमः॥ स
तायाहन्त्यैबनानाम्पतयेनमोनमोरोहिताया॥१८॥
नमोरोहितायस्थपतयेब्रक्षणांम्पतयेनमोनमो
भवन्तयेव्वारिवस्कृतायौषधीनाम्पतयेनमोनमोम
न्त्रिणैव्वणिजायकक्षाणाम्पतयेनमोनमऽउच्चैर्गर्धो
षायाक्कन्दयतेपत्तीनाम्पतयेनमोनमः॥ कृत्स्नाय

तयां ॥ १८ ॥ नमः ÷ कृत्स्नायुतयाधावते सत्त्वंनाम्प
 तयेनमोनमुः सहमानायनिष्ठ्याधिनः ऽ आद्व्याधि
 नीनाम्पतयेनमोनमो निषुङ्गिणे ककुभायस्तेनाना
 म्पतयेनमोनमो निचैरवैपरिचरायारण्यानाम्पत
 येनमोनमो ब्रञ्चते ॥ २० ॥ नमो ब्रञ्चते परिब्रञ्चते
 स्तायनाम्पतयेनमोनमो निषुङ्गिणः ऽ इषुधिमतेत
 स्क्कराणाम्पतयेनमोनमः ÷ सुकायिष्ठ्यो जिघां

सदृढभ्योमुपपणताम्पतयेनमोनमोऽसिमदृढभ्योन
 वक्तृश्चरदृढभ्योविवृकुन्तानाम्पतयेनमः ॥२१॥ न
 मऽउपपणीषिणैगिरिचरायकुलञ्चानाम्पतयेनमोन
 मऽइषमदृढभ्योधन्वायिढभ्यश्चवोनमोनमऽआत
 दवानेढभ्यः प्रतिदधानेढभ्यश्चवोनमोनमऽआय
 च्छुदृढभ्योऽस्यदृढभ्यश्चवोनमोनमोविवसज
 दृढभ्यः ॥२२॥ नमोविवसजदृढभ्योविवदृढभ्य

श्चवानमोनमः स्वपद्व्यो जाग्रद्व्यश्चवान
 मोनमः शयानेव्यऽआसीनेव्यश्चवानमोनम
 स्तिष्ठद्व्योधावद्व्यश्चवानमोनमः सुभा
 व्यः ॥२३॥ नमः सुभाव्यः सुभापतिव्य
 श्चवानमोनमोऽश्वेव्योऽपतिव्यश्चवानमोन
 मऽआह्वयाधिनीव्योद्विविद्व्यन्तीव्यश्चवानमो
 नमऽउगणाव्यस्तुः हुतीव्यश्चवानमोनमोगणे

ऋभ्यः ÷ ॥ २४ ॥ नमो गणे ऋभ्यो गणपति ऋभ्यश्च वो
 नमो नमो ब्राते ऋभ्यो ब्रातृपति ऋभ्यश्च वो नमो नमो गृ
 तसे ऋभ्यो गृत्सपति ऋभ्यश्च वो नमो नमो द्विरूपे ऋभ्यो
 द्विश्वरूपे ऋभ्यश्च वो नमो नमः सेना ऋभ्यः ॥ २५ ॥
 नमः सेना ऋभ्यः सेना नि ऋभ्यश्च वो नमो नमो रुथि
 ऋभ्योऽअरुथे ऋभ्यश्च वो नमो नमः ÷ क्षत ऋभ्यः ÷ सङ्घ
 हीत ऋभ्यश्च वो नमो नमो महदृभ्योऽअर्भके ऋभ्य

इच्चवोनमः ॥ २६ ॥ नमस्तक्ष्णभ्योरथकारिभ्यः
 इच्चवोनमः कलालिभ्यः कर्मरिभ्यश्चवो
 नमोनमोनिषादिभ्यः पञ्चिष्ठेभ्यश्चवोनमोन
 मः ॥ श्वनिभ्योमृगयुभ्यश्चवोनमोनमः ॥ श्व
 ष्यः ॥ २७ ॥ नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्चवो
 नमोनमोभवायचरुद्रायचनमः शर्वायचपशपत
 येचनमोनीलग्रीवायचशितिकण्ठायचनमः ॥ क

प॒र्दिने ॥ २८ ॥ नमः ÷ कप॒र्दिने च॒भ्यस्त॒र्केशाय च॒
 नमः ÷ सहस्रा॒क्षाय च॒शत॒र्धन्वने च॒नमो गिरि॒शयाय
 च॒शिपि॒षट्हाय च॒नमो मी॒ढुष्ट॒माय च॒षम॒ते च॒नमो
 ह॒स्वाय ॥ २९ ॥ नमो ह्रि॒स्वाय च॒वाम॒नाय च॒नमो
 बृ॒हते च॒वर्षी॒यसे च॒नमो बृ॒ह्माय च॒सवृ॒धे च॒नमो ऽग्न्या
 य च॒प्रथ॒माय च॒नमं ऽआश॒वे ॥ ३० ॥ नमं ऽआश

ऊर्म्यायचावस्वन्यायचनमौनादुयायचद्वीप्या
यच ॥ ३१ ॥ नमोऽष्टयेष्टायचकनिष्टायचनमं

पूर्वजायचापरजायचनमौमद्व्यमायचापगु
ल्भायचनमौजघ्न्यायचबध्न्यायचनमं सो
ढ्याय ॥ ३२ ॥ नमः सोढ्यायचप्रतिसुर्ध्या
यचनमौयाम्यायचक्षेम्यायचनमं ॥ श्लोक्या
यचावसान्यायचनमऽउर्ध्व्यायचखल्यायचन

मोद्वन्ध्याय ॥ ३३ ॥ नमोद्वन्ध्यायचक्रक्ष्यायचन
 मः ÷ श्रवायचप्रातिश्रवायचनमः आशुषेणायचा
 शरथायचनमुदशरायचावभोदिनेचनमोबिल्मिने
 ॥ ३४ ॥ नमोबिल्मिनेचक्रवाचिनेचनमोबिल्मिने
 चक्ररूथिनेचनमः ÷ श्रतायचश्रतेसनायचनमो
 दुन्दुब्ध्यायचाहनन्ध्यायचनमोदुष्णवे ॥ ३५ ॥

नमोदुष्णवेचप्रमशायचनमोनिषङ्गिणेचषुधि

मत्तचुनमस्तोद्विषवचायाधनचुनमः स्वायधाय
 चसधद्वनेच ॥ ३६ ॥ नमः स्तुत्यायचपत्थ्यायच
 नमः काट्यायचनीप्यायचनमः कल्यायचसर
 स्यायचनमोनाट्यायचवैशुन्तायचनमः कृप्या
 य ॥ ३७ ॥ नमः कृप्यायचावद्व्यायचनमोवी
 द्द्व्यायचातुप्यायचनमोमेग्ध्यायचाविद्व्याय
 यचनमोव्वप्यायचाव्वप्यायचनमोव्वान्याय

॥३८॥ नमोवात्स्यायचरेष्मन्यायचनमोवास्तुभ्या
यचवास्तुपायचनमुह सोमायचरुद्रायचनमस्ता
म्रायचारुणायचनमःशुक्लवे ॥ ३८ ॥ नमःशु
क्लवेचपशुपतयेचनमःशुक्लवेचभीमायचनमोऽ
ग्नेवुधायचदूरेवुधायचनमोहुन्त्रेचहनीयसेचनमो
वृक्षेऽभ्योहरिकेशेऽभ्योनमस्ताराय ॥ ४० ॥ नमः
शम्भवायचमयोभवायचनमःशङ्करायचमयस्क

रायचनमः शिवायच शिवतरायच ॥ ४१ ॥ नमः
 पाठ्याय चावाख्याय चनमः प्रतरणाय चोत्तरणा
 यचनमस्तीत्थ्याय च कूल्याय चनमः शष्प्याय च
 फेह्याय चनमः सिकत्याय ॥ ४२ ॥ नमः सिक
 त्याय च प्रवाह्याय चनमः किङ्शिलाय च क्षय
 णाय चनमः कपर्दिने च पुलस्तये चनमः इरिण्याय
 च प्रपत्त्याय चनमो ब्रह्म्याय ॥ ४३ ॥ नमो ब्र

ऋयाय च गौष्ठ्याय च नमस्तत्प्याय च गौष्ठ्याय च
 नमो हृदयाय च निवेष्ट्याय च नमः काट्याय च ग
 हरेष्ट्याय च नमः शृङ्गक्याय ॥ ४४ ॥ नमः शृङ्गक्या
 य च हरित्याय च नमः ÷ पा ७८ सुष्ट्याय च रजस्याय च
 नमो लोष्ट्याय चोलुप्याय च नमः ऽ ऊष्ट्याय च सुष्ट्या
 य च नमः ÷ पुण्याय ॥ ४५ ॥ नमः ÷ पुण्याय च पुण्या
 शदाय च नमः ऽ उद्वारमाणाय चामिदमेते च नमः

आखिदुतेचंप्रखिदुतेचनमऽइषकृद्बभ्योधनऽकृद्
 बभ्यश्चवोनमोनमोवहंकिरिकेबभ्योदुवाना॥८८॥
 बभ्योनमोविचिन्वत्केबभ्योनमोविक्षिणत्केबभ्यो
 नमऽआनिर्हतेबभ्यः ॥८९॥ द्रापेऽअन्धसम्पतेद
 रिद्रुनीललोहित ॥ आसाम्प्रजानामिषाम्पशुना
 म्माभेभ्ममारोद्धोचनहंकिञ्चिनाममत् ॥९०॥ इमा
 रुद्रायतवसेकपुद्दिनेक्षुयद्द्वारायप्रभरामहेमतीः ॥

यथाशमसद्द्विपदेचतुष्पदेविश्वम्पष्टङ्गामेऽअ
 स्मिन्ननातरम् ॥ ४८ ॥ यातेरुद्रशिवातनूशिवा
 विश्वाहाभेषुजी ॥ शिवारुतस्यभेषुर्जातयानोमृ
 डजीवसे ॥ ४९ ॥ परिनोरुद्रस्यहेतिव्यूणक्त्परि
 त्वेषस्यदुर्मूर्तिरघायोः ॥ अवास्थिरामघवदूढ्य
 स्तनूष्वमीदृष्टस्तोकायतनयायमृड ॥ ५० ॥

मीदृष्टमशिवतमशिवानं ÷ समनाभव ॥ परमेव

क्षऽआयुधनिधायकृत्तिंघ्रसानुऽआचरुपिनोकम्बि
 बभ्रुदागहि ॥ ५१ ॥ द्विकिरिङ्गुविलोहितनमस्तेऽअ
 स्तुभगवहं ॥ यास्तैसहस्रहं हेतयोऽद्वयमुस्मन्निवे
 पन्तताः ॥ ५२ ॥ सहस्राणिसहस्रशोबाह्वोस्तवे
 हेतयः ॥ तासाम्मिशानोभगवहं पराचीनामुखाकृ
 धि ॥ ५३ ॥ असङ्ख्यातासहस्राणि येरुद्राऽआधि
 भूम्याम् ॥ तेषां सहस्रयोजनेऽवुधन्न्वानित

न्न्मसि ॥५४॥ अस्मिन्महत्त्यर्णवेऽन्तरिक्षेभ
 वाऽअधि ॥ तेषां सहस्रयोजनेऽवुधन्न्वानित
 न्न्मसि ॥ ५५ ॥ नीलग्रीवाहं शितिकण्ठादिवहं रु
 द्राऽउपश्रिताहं ॥ तेषां सहस्रयोजनेऽवुधन्न्वा
 नितन्न्मसि ॥ ५६ ॥ नीलग्रीवाहं शितिकण्ठाहं शु
 र्वाऽअधः क्षमाचराः ॥ तेषां सहस्रयोजनेऽवुध
 न्न्वानितन्न्मसि ॥ ५७ ॥ अबृक्षषुशाब्जपञ्जरानी

लंग्ग्रीवाव्विलोहिताहं ॥ तेषां सहस्रयोजनेऽवुध
 न्न्वानितनन्मसि ॥ ५८ ॥ येभतानामधिपतयोबि
 शिखासः कपुर्दिनः ॥ तेषां सहस्रयोजनेऽवुध
 न्न्वानितनन्मसि ॥ ५९ ॥ येपथाम्पथिरक्षयऽऐल
 वदाऽआयुर्धुधः ॥ तेषां सहस्रयोजनेऽवुध
 न्न्वानितनन्मसि ॥ ६० ॥ येतीर्थानि प्रचरन्ति स
 काहस्तानिषुङ्गिणः ॥ तेषां सहस्रयोजनेऽवुध

न्न्वा॑नित॒नन्म॑सि ॥६१॥ ये॒नैषा॑विवि॒द्विद्व॑ध्या॒न्तिपा॑त्रे
 प॒पिब॑तो॒जनान् ॥ तेषां॑ स॒हस्र॑योजनेऽव॒धन्न्वा॑
 नित॒नन्म॑सि ॥६२॥ यऽए॒ताव॑न्त॒श्चभू॑या॒ंसह॑श्च
 दि॒शोरु॑द्रा॒वित॑स्ति॒थरे ॥ तेषां॑ स॒हस्र॑योजनेऽव॒ध
 न्न्वा॑नित॒नन्म॑सि ॥६३॥ नमो॑ऽस्तु॒रुद्भ॑भ्यो॒योदि॑
 वि॒येषां॑वृ॒षमि॑ष॒वः ॥ ते॒भ्योद॑शा॒प्राची॑र्द॒शादा॑क्षिणा
 द॒शप्र॑ती॒चीर्द॑शा॒दीची॑र्द॒शोद्भ॑वः ॥ ते॒भ्योन॑मोऽ

अस्ततेनोऽवन्ततेनोमृडयन्ततेयानिहुष्मोयश्च
 नोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदद्धमं ॥ ६४ ॥ नमोऽस्तुरु
 द्रब्भ्योयेऽन्तरिक्षेयेषांवातऽद्वेषवहं ॥ तेब्भ्योदश
 प्राचीर्दशदक्षिणादशप्प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशो
 दध्वाः ॥ तेब्भ्योनमोऽअस्ततेनोऽवन्ततेनोमृड
 यन्ततेयानिहुष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदद्
 धमं ॥ ६५ ॥ नमोऽस्तुरुद्रब्भ्योयेपृथिव्यांउयेषा

मन्त्रमिषवहं ॥ तेभ्योदशुप्पाचुर्द्दिशदाक्षिणादश
 प्रतीचुर्द्दिशोदीचुर्द्दिशोदूर्ध्वा? ॥ तेभ्योनमोऽअ
 स्ततेनोऽवन्ततेनोमृडयन्ततेयनिहुष्मोयश्चनो
 द्वेष्टितमैषाञ्जम्भेददूर्ध्वमहं ॥ ६६ ॥

इति रुद्रे पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

हरिं ÷ ॐ वृयः सौमव्रुतेतवमनस्तनषवि
 व्रतः ॥ प्रजावन्तः सचेमहि ॥१॥ एषतेरुद्रभा
 गः सुहस्वस्त्राऽम्बिकया तत्रुषस्वस्वाहृषतेरुद्रभाग
 ऽआखुस्तेपशुः ॥२॥ अवःरुद्रमदीमहृषवदुवन्ध्य
 म्बकम् ॥ यथानोवस्यसुस्करद्यथानः ॥ श्रेयसुस्कर
 द्यथानोव्यवसाययात् ॥३॥ मेपुजमसिमेपुजङ्गवे

ऽश्वायुपुरुषायभेषुजम् ॥ सुखम्मेषायमेष्ट्यै ॥ ४ ॥
 त्र्यम्बकं व्यजामहे सुगन्धिम्पुष्टिवद्धनम् ॥ उर्वारु
 कमिवुबन्धना द्यूतमक्षयिमा मृतात् ॥ त्र्यम्बकं
 व्यजामहे सुगन्धिम्पुष्टिवद्धनम् ॥ उर्वारुकमिव ब
 न्धनादितो मक्षयिमा मृतं ॥ ५ ॥ एतत्तैरुद्राऽव
 सन्ते न पुरो मज्जवतोऽतीहि ॥ अवंततधन्वा पिना
 का वसुः कृत्तिवासाऽअहिर्हसन्नहं शिवोऽतीहि ॥ ६ ॥

व्यायषञ्जमदग्नेः कश्यपस्य त्र्यायषम् ॥ अद्वेष
 व्यायषन्तन्नोऽस्तु त्र्यायषम् ॥ ७ ॥ शिवो ना
 मासि स्वाधितिस्तोपितानमस्तुऽस्तमा माहि
 सीः ॥ निवर्त्तयाम्यायुषेऽन्नाद्यायप्सु जननाय रा
 यस्प पोषाय सुप्प्रजास्त्वायं सवीर्याय ॥ ८ ॥

इति रुद्रे षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

★

अथ सप्तमोऽध्यायः

हरिःॐ उग्रश्चभीमश्चदुष्टवान्तश्चधुनि
श्च ॥ सासुहृद्वाभियुगवाचविक्षिप्तुःस्वाहा ॥ १ ॥
अग्निः हृदयेनाशानि हृदयाग्रेण पशुपतिङ्कुत्स्न
हृदयेन भवंच्युक्ता ॥ शर्वभूतस्त्राब्भ्यामीशान
म्मन्त्र्यनामहादेवमन्तः पशुद्वयेनोग्रन्दुवंबनिष्ठु
नांवासिष्ठुहनुः शिङ्गीनिकोश्याब्भ्याम् ॥ २ ॥ उग्रै

ललोहितेनमित्रं सौव्रत्येन रुद्रन्दौव्रत्येन नन्दं
 मप्रवक्रीडेन मरुतो बलेन सादृध्यानप्रमदा ॥ भव
 स्य कण्ठ्यं रुद्रस्यान्तं पाशव्यभमहादेवस्य यकृ
 च्छुर्वस्य वनिष्ठुः पशुपतेः पुरीतत ॥ ३ ॥ लोमब्भ्यु
 स्वाहा लोमब्भ्युः स्वाहा त्वचे स्वाहा त्वचे स्वाहा लो
 हिताय स्वाहा लोहिताय स्वाहामेदौब्भ्युः स्वाहामे
 दौब्भ्युः स्वाहा ॥ मांसेब्भ्युः स्वाहा मांसेब्भ्युः

स्वाहास्नावंभ्यु० स्वाहास्नावंभ्यु० स्वाहाऽस्त्य
 ञ्भ्यु० स्वाहाऽस्त्यञ्भ्यु० स्वाहामुज्जञ्भ्यु० स्वाहा
 मुज्जञ्भ्यु० स्वाहा ॥ रेतसेस्वाहापायवेस्वाहा ॥४॥
 आयासायस्वाहाप्रायासायस्वाहासंख्यासायस्वा
 हावियासायस्वाहोद्यासायस्वाहा ॥ शुचैस्वाहा
 शोचतेस्वाहाशोचमानायस्वाहाशोकायस्वाहा
 ॥५॥ तपसेस्वाहातप्यतेस्वाहातप्यमानायस्वाहा

तप्तस्य स्वाहा घुर्मस्य स्वाहा ॥ निष्कृत्यै स्वाहा
 प्रायश्चित्त्यै स्वाहा भेषजस्य स्वाहा ॥ ६ ॥ सुमास्य
 स्वाहाऽन्तकास्य स्वाहा मृत्यवे स्वाहा ॥ ब्रह्मणे स्वा
 हा ब्रह्महृत्यायै स्वाहा विश्वेभ्यो देवेभ्युः स्वाहा
 द्यावापृथिवीभ्यां स्वाहा ॥ ७ ॥

इति रुद्रे सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

अथ अष्टमोऽध्यायः

हरिः ॐ वाजेश्चमे प्रसवश्चमे प्रयतिश्चमे
 प्रसितिश्चमे धीतिश्चमे क्रतुश्चमे स्वरश्चमे ॥ श्लो
 कश्चमे ॥ श्रवश्चमे ॥ श्रुतिश्चमे ॥ ज्योतिश्चमे स्व
 श्चमे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥ १॥ प्राणश्चमेऽपान
 श्चमे व्यानश्चमेऽसंश्चमे चित्तञ्चमे आधीतञ्चमे
 वाक्चमे मनश्चमे चक्षुश्चमे ॥ श्रोत्रञ्चमे दक्षश्चमे

बलञ्चमेयुज्ञेनकल्पन्ताम् ॥२॥ ओजश्चचमेसह
 श्चचमऽआत्माचमेतनश्चमेशमचमेवमचमेऽ
 द्धानिचमेऽस्थीनिचमेपरुंषिचमेशरीराणिचम
 ऽआयुश्चचमेजराचमेयुज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ३ ॥
 द्वयैष्ठ्यञ्चमऽआधिपत्यञ्चमेमुदयश्चमेभामश्च
 मेऽमश्चमेऽम्भश्चमेजेमाचमेमहिमाचमेद्वरिमा
 चमेप्प्रथिमाचमेवर्षिमाचमेद्रुधिमाचमेववृद्धञ्च

मे० वृद्धिश्च मे० यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥ ४ ॥ (न०) ॥
 सत्यञ्च मे० श्रद्धा च मे० जगच्च मे० धनञ्च मे० वि० श्वञ्च मे०
 महश्च मे० वक्राङ्गा च मे० मोदश्च मे० जातञ्च मे० जानि
 ष्यमाणञ्च मे० सकृच्च मे० सकृत्तञ्च मे० यज्ञेन कल्प
 न्ताम् ॥ ५ ॥ ऋतञ्च मे० ऽमृतञ्च मे० ऽयक्ष्मञ्च मे० ऽना
 मयच्च मे० जीवा तश्च मे० दीर्घाय त्वञ्च मे० ऽनमि० ब्रञ्च
 मे० ऽभयञ्च मे० सखञ्च मे० शयनञ्च मे० सपाश्च मे० सादिन

ऋचमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ६ ॥ युन्ताचमेधुर्त्ताच
 मेक्षेमश्चमेधुतिश्चमेविश्वश्चमेमहश्चमेसं
 विच्चमेज्ञात्रश्चमेसूश्चमेप्रसूश्चमेसीरश्चमेलय
 श्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ७ ॥ शश्चमेमयश्च
 मेप्रियश्चमेऽनुकामश्चमेकामश्चमेसौमनुस
 श्चमेभगश्चमेद्रविणश्चमेभुद्रश्चमेऽश्रेयश्च
 मेद्वसीयश्चमेयशश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम्

॥ ८ ॥ (न०) ॥ ऊक्वचमेसनुताचमेपयश्चचमे
 रसश्चचमेघतञ्चमेमधुचमेसग्निश्चचमेसपीति
 श्चचमेकुपिश्चचमेवृष्टिश्चचमेजैत्रञ्चमेऽऔद्वि
 द्यञ्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ८ ॥ रुयिश्चचमेराय
 श्चमेपष्टुञ्चमेपाष्टिश्चचमेविभुचमेप्रभुचमेपण्ण
 ञ्चमेपण्णतरञ्चमेकयवञ्चमेऽक्षितञ्चमेऽन्नञ्चमेऽक्ष
 च्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ९ ॥ वित्तञ्चमेवद्यञ्च

मेभतञ्चमेभाविष्यच्चमेसगञ्चमेसपुत्थ्यञ्चमऽक्रु
 द्दञ्चमऽक्रुद्विश्चमेकृतञ्चमेकृतसिश्चमेमुतिश्चमे
 समतिश्चमेयुज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ११ ॥ ब्रीहय
 श्चमेयवाश्चमेमापाश्चमेतिलाश्चमेमृद्गाश्च
 मेखल्ववाश्चमेप्रियङ्गवश्चमेऽणवश्चमेश्या
 माकाश्चमेनीवाराश्चमेगोधूमाश्चमेमसूरा
 श्चमेयुज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ १२ ॥ (न०)

अश्ममाचमेमृत्तिकाचमेगिरयश्चचमेपर्वताश्चच
 मेसिकंताश्चचमेव नुरूपतयश्चचमेहिरण्यञ्चमेऽ
 यश्चचमेश्यामञ्चमेलेहश्चमेसीसञ्चमेत्रपञ्चमेयज्ञे
 नकल्पन्ताम् ॥ १३ ॥ अग्निश्चचमेऽआपश्चच
 मेव्रीरुधश्चचमेऽओषधयश्चचमेकृष्टपुद्ग्याश्चच
 मेऽकृष्टपुद्ग्याश्चचमेग्राग्न्याश्चचमेपशवंऽआर
 ण्याश्चचमेवित्तञ्चमेवित्तश्चमेभूतञ्चमेभूतिश्च

मेयुज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ १४ ॥ ब्रह्मचर्यमेषां तिशृण्व
 मेकर्मचर्यमेषां तिशृण्वमेऽर्थश्चमऽएमंश्चमऽइत्या
 चमेगतिश्चमेयुज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ १५ ॥ (न०) ॥
 अग्निश्चमऽइन्द्रश्चमेसोमश्चमऽइन्द्रश्चमेसवि
 ताचमऽइन्द्रश्चमेसरस्वतीचमऽइन्द्रश्चमेपषाच
 मऽइन्द्रश्चमेबृहस्पतिश्चमऽइन्द्रश्चमेयुज्ञेन
 कल्पन्ताम् ॥ १६ ॥ मित्रश्चमऽइन्द्रश्चमेवृह

णश्चचमेऽइन्द्रश्चचमेधाताचमेऽइन्द्रश्चचमेस्व
 ष्टाचमेऽइन्द्रश्चचमेमेरुतश्चचमेऽइन्द्रश्चचमेवि
 श्वेचमेदेवाऽइन्द्रश्चचमेमेसुशेनकल्पन्ताम् ॥ १७ ॥
 पथिवीचमेऽइन्द्रश्चचमेऽन्तरिक्षश्चमेऽइन्द्रश्चमे
 द्यौश्चचमेऽइन्द्रश्चचमेसमाश्चचमेऽइन्द्रश्चचमे
 नक्षत्राणिचमेऽइन्द्रश्चचमेदिशश्चचमेऽइन्द्रश्च
 मेसुशेनकल्पन्ताम् ॥ १८ ॥ (न०) ॥ अष्टशुचं

मराश्मश्चमऽदाम्यश्चमऽवपातरश्चमऽउगो
 पुंशश्चमऽन्तर्ध्यामिश्चमऽऐन्द्रवायवश्चमऽ
 मैत्रावरुणश्चमऽआश्विनश्चमऽप्रतिप्रस्थानश्चमऽ
 शुक्लश्चमऽमन्थीचमऽयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ १८ ॥
 आग्रयणश्चमऽवैश्वदेवश्चमऽदध्रवश्चमऽवैश्वानर
 श्चमऽऐन्द्राग्रश्चमऽमहावैश्वदेवश्चमऽमरुत्वती
 याश्चमऽनिष्कैवह्यश्चमऽसावित्रश्चमऽसारस्वत

इच्चमेपात्कीवितश्चमेहारियो जुनश्चमेयुशेनक
 ल्पन्ताम् ॥ २० ॥ स्रुचश्चमेचमसाश्चमेद्वाय
 द्यानिचमेद्रोणकलुशश्चमेग्रावाणश्चमेऽधि
 षवणेचमेपतुभृच्चमऽआधवुनीयश्चमेबुदिश्च
 मेबुहिश्चमेऽवभथश्चमेस्वगाकारश्चमेयुने
 नकल्पन्ताम् ॥ २१ ॥ (न०) ॥ अग्निश्चमेघ
 र्मश्चमेऽक्कश्चमेसूयश्चमेप्राणश्चमेऽधमेघ

रचमद्यायवाचमडादातश्चमोदातश्चमद्याश्चमो
 हुल्युः शाकवर्कण्योदिशश्चचमेयुशेनकल्पन्ताम्
 ॥२२॥ ब्रुतञ्चमऽऽतुतवश्चमेतपश्चमेसंवत्सरश्च
 मेऽहोरात्रेऽऊर्ध्वण्डिवेबृहद्रथन्तरेचमेयुशेनकल्प
 न्ताम् ॥२३॥ (न०) ॥ एकाचमेतिस्रश्चमेतिस्रश्च
 मेपञ्चचमेपञ्चचमेसप्तचमेसप्तचमेनवचमेनवचमे
 ऽएकादशचमऽएकादशचमेत्रयोदशचमेत्रयोद

शचमेपञ्चदशचमेपञ्चदशचमेसप्तदशचमेसप्तद
 शचमेनवदशचमेनवदशचमऽएकविंशतिश्च
 मऽएकविंशतिश्चमेत्रयोविंशतिश्चमेत्रयो
 विंशतिश्चमेपञ्चविंशतिश्चमेपञ्चविंशति
 श्चमेसप्तविंशतिश्चमेसप्तविंशतिश्चमे
 नवविंशतिश्चमेनवविंशतिश्चमऽएकत्रिंश

ल्पन्ताम् ॥ २४ ॥ (न०) ॥ चतस्रश्चमेऽष्टाच
 मेऽष्टौचमेद्वादशचमेद्वादशचमेषोडशचमेषोडश
 चमेविंशतिश्चमेविंशतिश्चमेचतुर्विंशति
 श्चमेचतुर्विंशतिश्चमेऽष्टाविंशतिश्चमेऽ
 ष्टाविंशतिश्चमेद्वात्रिंशच्चमेद्वात्रिंशच्चमे
 षट्त्रिंशच्चमेषट्त्रिंशच्चमेचत्वारिंशच्चमेच
 त्वारिंशच्चमेचतुश्चत्वारिंशच्चमेचतुश्च

त्वारिङ्गशच्चमेऽष्ट्वाचत्वारिङ्गशच्चमेयुज्ञेनकल्प
 न्ताम् ॥ २५ ॥ [न०] ॥ अयविश्चमेऽयुवीचमे
 दित्युवाट्चमेदित्यौहीचमेपञ्चाविश्चमेपञ्चावी
 चमेत्रिवुत्सश्चमेत्रिवुत्साचमेतुर्ध्ववाट्चमेतु
 र्यौहीचमेयुज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ २६ ॥ पुण्डुवाट्च
 मेपण्डुहीचमऽउक्षाचमेबुशाचमऽऋषभश्चमे
 बृहच्चमेऽनडुवाश्चमेधुनश्चमेयुज्ञेनकल्प

न्ताम् ॥ २७ ॥ [न०] ॥ बाजाय स्वाहा प्रसवाय
 स्वाहाऽपि जाय स्वाहाऽकृतये स्वाहा ब्रह्मसवे स्वाहाऽह
 र्पतये स्वाहा ह्यै मग्धाय स्वाहा मग्धाय वै नऽशिनाय
 स्वाहा विनुऽशिनऽआन्त्याय नाय स्वाहा न्त्याय
 भौविनाय स्वाहा भुवनस्य पतये स्वाहा धिपतये स्वा
 हा प्रजापतये स्वाहा ॥ इयन्ते राणि मुन्त्राय युन्ता
 सियमनऽऊर्जे त्वावृष्य त्वाप्सु जानान् त्वाधिप

त्याय ॥ २८ ॥ आयुर्धुश्नेनकल्पतांप्राणोयुश्ने
 नकल्पताञ्चक्षुर्धुश्नेनकल्पतां० श्रोत्रोयुश्नेनक
 ल्पतांवाग्युश्नेनकल्पताम्मनोयुश्नेनकल्पतामा
 त्त्वमायुश्नेनकल्पतांब्रह्मायुश्नेनकल्पताञ्ज्योति
 र्युश्नेनकल्पतां० स्वर्धुश्नेनकल्पतांपृष्ठं०
 श्वेनकल्पतांयुशोयुश्नेनकल्पताम् ॥ स्तोमंश्च
 यजुश्चऽऽप्तव्यसामं चबृहच्चैरथलेश्च ॥ स्वं

वाऽअगन्मामृताऽअभूमप्प्रजापतेऽप्प्रजाऽअम
 सुवेदस्वाहा ॥२८॥

इत्यष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

★

अथ शान्त्यध्यायः

हरिःॐ ऋचंवाचुस्प्रपद्येमनोयजःॐ प्रपद्ये
 सामप्प्राणस्प्रपद्येचक्षुःॐ श्रोत्रुस्प्रपद्ये ॥ वागोजःॐ

सहैजोमयिप्राणापानौ ॥ १ ॥ यन्नमोहिद्रञ्चक्षुषो
 हृदयस्यमनसोवातितृणम्बृहस्पतिर्मेतद्वधातु ॥
 शन्नोभवतभवनस्ययस्पतिः ॥ २ ॥ भूर्भुवः
 स्वः । तत्सवितुर्वरेण्यम्भर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियो
 यो नः प्रचोदयात् ॥ ३ ॥ कयानश्चिच्चत्रऽआभुव
 दृतीसुदाबृधुहसखा ॥ कयाशचिष्ठयावृता ॥ ४ ॥
 कस्त्वासत्योमदानाम्महं हिष्ठोमत्सुदन्धसहं ॥

दृढाचिदोरुजेवसुं ॥५॥ अभीषणं सर्वानामविता
 जैरितुणाम् ॥ शतम्भवास्यतिभिः ॥ ६ ॥ कया
 त्वन्नऽकुल्याभिष्मनन्दसेवृषन् ॥ कयास्तोतृभ्य
 ऽआभर ॥ ७ ॥ इन्द्रोविश्वस्यराजति ॥ शन्नो
 ऽअस्तुष्टिपेदुशञ्चतुष्पदे ॥ ८ ॥ शन्नोमित्रः शं
 वरुणं शन्नोभवत्वय्यमा ॥ शन्नऽइन्द्रोबृहस्प
 तिः शन्नोविष्णुः रुक्मः ॥ ९ ॥ शन्नोवातः पव

तां शन्नंस्तपतसूच्यं ॥ शन्नं कनिक्रदद्देवः
 पर्जन्योऽअभिवर्षतु ॥ १० ॥ अहानिशम्भवन्तनुं
 शङ्करात्रीं प्रतिधीयताम् ॥ शन्नं इन्द्राग्नीभिव
 तामवोभिः शन्नं इन्द्रावरुणारातहृद्व्या ॥ शन्नं
 इन्द्रापषणुद्वाजं सातौ शमिन्द्रासोमासुवितायुशं
 च्योः ॥ ११ ॥ शन्नो देवीरुभिष्टुयुऽआपोभवन्तु
 पीतये ॥ शंध्योरुभिस्त्रवन्तनुः ॥ १२ ॥ स्योना

पृथिविनोभवानृक्षुरानिवेशनी ॥ सच्छानुहशर्म
 सप्रथाह ॥ १३ ॥ आपोहिष्णामयोभवस्तानऽकुर्जे
 दधातन ॥ महेरणायचक्षसे ॥ १४ ॥ योवऽशिव
 तमोरसस्तस्यभाजयतेहनऽ ॥ उशतीरिवमातरऽ
 ॥ १५ ॥ तस्माऽअरङ्गमामवोचस्यक्षयायजि
 न्न्वथ ॥ आपोजनयथाचनह ॥ १६ ॥ द्यौश्शान्ति
 रन्तरिक्षहुशान्तिऽ पृथिवीशान्तिरापहशान्तिरो

पंधयुःशान्तिः ॥ वनस्पतयुःशान्तिर्विश्वेदेवाः
 शान्तिर्ब्रह्मशान्तिः सर्वदृशान्तिः शान्तिरेवशा
 न्तिः सामाशान्तिरेधि ॥ १७ ॥ दृतेदृहमा मित्र
 स्यमाचक्षुषासर्वाणि भूतानि समीक्षन्ताम् ॥ मित्र
 स्याहश्चक्षुषासर्वाणि भूतानि समीक्षे ॥ मित्रस्य च
 क्षुषा समीक्षामहे ॥ १८ ॥ दृतेदृहमा । ऋयोक्ते
 सन्दृशि जीव्यासु लभ्यो विनोसु महिषि जीव्यासम्

॥१८॥ नमस्तेहरसशा॥ चिषेनममस्तेऽअस्त्वोच्चिषे ॥
 अन्धयौस्तेऽअस्मत्तपन्तहेतयः ÷ पावकोऽअस्म
 बभ्यः६ शिवोभवे ॥ २० ॥ नमस्तेऽअस्तुविद्युतेनम
 स्तेस्तनयिलवे ॥ नमस्तेभगवन्नस्तयतुःस्व ÷
 समीहसे ॥ २१ ॥ यतोयतः समीहसेततो नोऽअभे
 यङ्कुरु ॥ शन्नः ÷ कुरुप्रजाबभ्योऽभयन्नः पशुबभ्यः ÷
 ॥ २२ ॥ समिन्नियानुऽआपऽओषधयः सन्तु

भिमित्रियास्तस्मै सन्तयोऽस्ममान् द्वेष्टि द्रुयञ्च वय
 निहुष्मम् ॥ २३ ॥ तच्चक्षुर्देवहितम् परस्ताच्छुक्र
 मच्चरत् ॥ पश्येमशुरदं शतञ्जिविमशुरदं शत
 शृणयामशुरदं शतं प्रब्रवामशुरदं शतमदीनां
 स्यामशुरदं शतम् भूयश्च शुरदं शतात् ॥ २४ ॥

इति शान्त्यध्यायः ।

अथ स्वस्तिप्राथेनामन्त्राः ।

हरिःॐ स्वस्तिनः इन्द्रो बृद्धश्च वाः स्वस्ति
नःॐ पृषा विश्च वेदाः ॥ स्वस्तिनः स्ताक्षुर्योऽअरिष्ट
नेमिः स्वस्तिनो बृहस्पतिर्दधातु ॥ १ ॥ ॐ पयः
प्राथिव्याम्पयःॐ ओषधीषपयो दिव्यन्तरिक्षेपयो
धाः ॥ पयस्वतीःॐ प्रादिशःॐ सन्तमहर्ष्यम् ॥ २ ॥

ॐ विष्णो रराटमसि विष्णो ऽंश्च पत्रैस्तथो वि
 षणो ऽं स्यूरसि विष्णो दुध्रवो ऽसि ॥ व्वैष्णवम
 सि विष्णवेत्त्वा ॥ ३ ॥ ॐ अग्निं हुवता वातो हुव
 तासूय्यो हुवता चन्द्रमा हुवता ब्रह्मसर्वो हुवता रुद्रा हुव
 ता ऽऽदित्या हुवता मरुतो हुवता बिश्वे देवा हुवता बृह
 स्पति हुवतेन्द्रो हुवता ब्रह्मणो हुवता ॥ ४ ॥

ॐ सद्योजात प्रपद्यामि सद्योजाताय वै

नमो नमः ॥ भवे भवे नातिभवे भवस्व मा
 भवोद्भवाय नमः ॥ ५ ॥ वामदेवाय नमो
 ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय
 नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो
 बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदम-
 नाय नमो मनोन्मनाय नमः ॥ ६ ॥ अघोरैभ्यो-
 ऽथघोरैभ्यो घोरघोरतरैभ्यः ॥ सर्वेभ्यः सर्व-

शर्वेभ्यो नमस्ते ऽअस्तु रुद्ररूपेभ्यः ॥ ७ ॥
 तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि ॥ तन्नो
 रुद्रः प्रचोदयात् ॥ ८ ॥ ईशानः सर्वविद्याना-
 मीश्वरः सर्वभूतानाम् ॥ ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधि-
 पतिर्ब्रह्मा शिवो मे ऽअस्तु सदा शिवोऽम् ॥ ९ ॥

ॐ शिवो नामासि स्वाधितस्तोपितानमस्ते

ऽअस्तमामाहि हः सां ॥ निवत्तयाम्म्यायुषे ऽन्नाद्या

यत्प्रजननायरायस्पोषायसप्रज्ञास्त्वायसर्वीर्यो
 य ॥ १० ॥ ॐ विश्वानि देवसावितर्हुरितानि परांसुव ॥
 यद्ब्रह्मन्तन्नाऽआसुव ॥ ११ ॥ ॐ द्यौः शान्तिरन्तरि
 क्षुद्रशान्तिः पृथिवी शान्तिरापुः शान्तिरोषधयुः
 शान्तिः ॥ वनस्पतयुः शान्तिर्विश्वेदेवाः शा
 न्तिर्ब्रह्मशान्तिः सर्वद्रुशान्तिः शान्तिरेवशान्तिः
 सामाशान्तिरेधि ॥ १२ ॥ ॐ सर्वेषां वा एष

वेदानां रसो यत्साम सर्वेषामेव न मेतद्वेदानां
रसेनाभिषिञ्चति ॥ १३ ॥

इति स्वस्तिप्रार्थनामन्त्राः

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

अनेन श्रीरुद्राभिषेककर्मणा श्रीभवानोशङ्करमहारुद्रः प्रीयतां न मम ।

ॐ सदाशिवापणमस्तु ।

इति रुद्राष्टाध्यायी समाप्ता ।

अथ रुद्रयागाहनमन्त्राः

एकषट्चत्तरशतधाविभागपक्षमाश्रित्य

रुद्रस्वाहाकारविधिः

—२३५१५५—

ॐ गणानान्त्वा० स्वाहा ।

ॐ अम्बेऽ अम्बिके० स्वाहा । इति हुत्वा,

ॐ यज्ञाग्रतः० (६ मन्त्राः) स्वाहा ।

ॐ सहस्रशीर्षा० (१६ मन्त्राः) स्वाहा ।

ॐ अदृश्यः सम्भृतः० (६ मन्त्राः) स्वाहा ।

ॐ आशुः शिशानः० (१२ मन्त्राः) स्वाहा ।

ॐ विन्म्राड् बृहत्पिबतु० (१७ मन्त्राः) स्वाहा ।

ॐ भूः, ॐ भुवः, ॐ स्वः, ॐ नमस्ते रुद्र मन्यवऽ उतो तऽ इषवे नमः ।
बाहुभ्यामुत ते नमः स्वाहा ॥ १ ॥

ॐ या ते रुद्र शिवा तनूद्योरापापकाशिर्नः । तया नस्तन्या शन्तमया
गिरिशन्ताभिचाकशीहि स्वाहा ॥ २ ॥

ॐ यामिषुङ्गिरिश्च हस्ते विभर्ष्यस्तवे । शिवाङ्गिरित्रताङ्कुरु मा
हिर्दं सीः पुरुषजगत् स्वाहा ॥ ३ ॥

ॐ शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छा त्वदामसि । यथा नः सर्वमिजगद-
यक्ष्मर्तं सुमनाऽ असत् स्वाहा ॥ ४ ॥

ॐ अद्ध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक् । अहींश्च सर्वज्जिभ-
यन्तसर्वाश्च यातुधान्योऽधराचीः परासुव स्वाहा ॥ ५ ॥

ॐ असौ यस्ताम्नोऽ अरुण उत वन्धुः सुमङ्गलः । ये चैनर्तं रुद्राऽ
अभितो दिक्षु श्रिताः सहस्रशो वैषां हेड ईमहे स्वाहा ॥ ६ ॥

ॐ असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विवलोहितः । उत्तैनङ्गोपाऽ अहश्चन्न-
हश्चन्ननुदहार्क्यः सः दृष्टो मृडयाति नः स्वाहा ॥ ७ ॥

ॐ नमोऽस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढवे । अथो येऽ अस्य सत्त्वा-
नो हन्तेऽभ्योऽकरन्नमः स्वाहा ॥ ८ ॥

तम् । मा नो व्वधीः पितरम्मोत मातरम्मा नः प्रियास्तन्नो रुद्र रीरिषः
स्वाहा ॥ १५ ॥

ॐ मा नस्तोके तनये मा नऽ आयुषि मा नो गोषु मा नोऽ अश्वेषु रीरिषः ।
मा नो व्वीरान् रुद्र भामिनो व्वधीर्हविष्मन्तः सदमित्त्वा हवामहे स्वाहा ॥ १६ ॥

ॐ नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशश्च पतये नमः स्वाहा ॥ १७ ॥

ॐ नमो व्वृक्षेव्यो हरिकेशेव्यः पशूनाम्पतये नमः स्वाहा ॥ १८ ॥

ॐ नमः शष्पिञ्जराय त्विषीमते पथीनाम्पतये नमः स्वाहा ॥ १९ ॥

ॐ नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानाम्पतये नमः स्वाहा ॥ २० ॥

ॐ नमो बद्धशाय व्याधिनेनानाम्पतये नमः स्वाहा ॥ २१ ॥

ॐ नमो भवस्य हेत्यै जगताम्पतये नमः स्वाहा ॥ २२ ॥

ॐ नमो रुद्रायाततायिने क्षेत्राणाम्पतये नमः स्वाहा ॥ २३ ॥

ॐ नमः सूतायाहन्त्यै व्वनानाम्पतये नमः स्वाहा ॥ २४ ॥

ॐ नमो राहिताय स्थपतय व्वृक्षाणाम्पतये नमः स्वाहा ॥ २५ ॥

ॐ नमो भुवन्तये न्वारिवस्कृतायौषधीनाम्पतये नमः स्वाहा ॥ २६ ॥
 ॐ नमो मन्त्रिणे क्वाणिजाय कक्षाणाम्पतये नमः स्वाहा ॥ २७ ॥
 ॐ नमऽ उच्चैर्गोषायाक्क्रन्दयते पत्तीनाम्पतये नमः स्वाहा ॥ २८ ॥
 ॐ नमः कृत्स्नायतया धावते सत्त्वनाम्पतये नमः स्वाहा ॥ २९ ॥
 ॐ नमः सहमानाय निव्याधिनऽ आव्याधिनीनाम्पतये नमः स्वाहा ॥ ३० ॥
 ॐ नमो निषङ्गिणे ककुभाय स्तेनानाम्पतये नमः स्वाहा ॥ ३१ ॥
 ॐ नमो निचरेत्रे परिचरायारणयानाम्पतये नमः स्वाहा ॥ ३२ ॥
 ॐ नमो ववञ्चते परिवञ्चते स्तायूनाम्पतये नमः स्वाहा ॥ ३३ ॥
 ॐ नमो निषङ्गिणऽ इषुधिमते तस्कराणाम्पतये नमः स्वाहा ॥ ३४ ॥
 ॐ नमः रूकायिबभ्यो जिघांस्सद्बभ्यो मुष्णताम्पतये नमः स्वाहा ॥ ३५ ॥
 ॐ नमोऽसिमद्बभ्यो नक्कश्चरद्बभ्यो द्विकृन्तानाम्पतये नमः स्वाहा ॥ ३६ ॥
 ॐ नमऽ उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानाम्पतये नमः स्वाहा ॥ ३७ ॥
 ॐ नमऽ इषुमद्बभ्यो धन्व्यायिबभ्यश्च वा नमः स्वाहा ॥ ३८ ॥

ॐ नमः आतन्वानेभ्यः प्रतिधानेभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ३९ ॥
 ॐ नमः आगच्छदुभ्योऽस्यदुभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४० ॥
 ॐ नमो त्रिवसृजदुभ्यो त्रिविध्यदुभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४१ ॥
 ॐ नमः स्वपदुभ्यो जाग्रदुभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४२ ॥
 ॐ नमः शयनेभ्यः आसीनेभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४३ ॥
 ॐ नमस्तिष्ठदुभ्यो धावदुभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४४ ॥
 ॐ नमः संभाभ्यः सभापतिभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४५ ॥
 ॐ नमोऽश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४६ ॥
 ॐ नमः आढ्याधिनीभ्यो विविदुष्यन्तीभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४७ ॥
 ॐ नमः उगणाभ्यस्तृ० हतीभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४८ ॥
 ॐ नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ४९ ॥
 ॐ नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ५० ॥
 ॐ नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ ५१ ॥

ॐ नमो	त्रिवरूपेभ्यो	त्रिवश्वरूपेभ्यश्च	वो	नमः	स्वाहा ॥ ५२ ॥
ॐ नमः	सेनाभ्यः	सेनानिभ्यश्च	वो	नमः	स्वाहा ॥ ५३ ॥
ॐ नमो	रथिभ्योऽ	अरथेभ्यश्च	वो	नमः	स्वाहा ॥ ५४ ॥
ॐ नमः	क्षत्तृभ्यः	सङ्ग्रहीतृभ्यश्च	वो	नमः	स्वाहा ॥ ५५ ॥
ॐ नमो	महद्भ्योऽ	अवर्भकेभ्यश्च	वो	नमः	स्वाहा ॥ ५६ ॥
ॐ नमस्तक्षत्रभ्यो	रथकारेभ्यश्च		वो	नमः	स्वाहा ॥ ५७ ॥
ॐ नमः	कुलालेभ्यः	कर्मरीरेभ्यश्च	वो	नमः	स्वाहा ॥ ५८ ॥
ॐ नमो	निषादेभ्यः	पुष्टिष्टेभ्यश्च	वो	नमः	स्वाहा ॥ ५९ ॥
ॐ नमः	श्वनिभ्यो	मृगयुभ्यश्च	वो	नमः	स्वाहा ॥ ६० ॥
ॐ नमः	श्वेभ्यः	श्वपतिभ्यश्च	वो	नमः	स्वाहा ॥ ६१ ॥
ॐ नमो	भवाय च	रुद्राय च	स्वाहा ॥ ६२ ॥		
ॐ नमः	शार्वाय च	पशुपतये च	स्वाहा ॥ ६३ ॥		
ॐ नमो	नीलिग्रीवाय च	शितिकृष्णाय च	स्वाहा ॥ ६४ ॥		

- ॐ नमः कपर्दिने च व्युषकेशाय च स्वाहा ॥ ६५ ॥
 ॐ नमः सहस्रकक्षाय च शतधन्वने च स्वाहा ॥ ६६ ॥
 ॐ नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय च स्वाहा ॥ ६७ ॥
 ॐ नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च स्वाहा ॥ ६८ ॥
 ॐ नमो हस्त्राय च त्वामनाय च स्वाहा ॥ ६९ ॥
 ॐ नमो वृहते च वर्षीयसे च स्वाहा ॥ ७० ॥
 ॐ नमो वृद्धाय च सवृधे च स्वाहा ॥ ७१ ॥
 ॐ नमोऽश्याय च प्रथमाय च स्वाहा ॥ ७२ ॥
 ॐ नमः आशवे चाजिराय च स्वाहा ॥ ७३ ॥
 ॐ नमः शीघ्रयाय च शीघ्रियाय च स्वाहा ॥ ७४ ॥
 ॐ नमः उर्म्याय चावस्वन्याय च स्वाहा ॥ ७५ ॥
 ॐ नमो नादेयाय च हृष्याय च स्वाहा ॥ ७६ ॥
 ॐ नमो ज्येष्ठाय च कानिष्ठाय च स्वाहा ॥ ७७ ॥

ॐ नमः पूर्वजाय चापरजाय च स्वाहा ॥ ७८ ॥
 ॐ नमो मद्ध्यमाय चापगल्भाय च स्वाहा ॥ ७९ ॥
 ॐ नमो जघन्याय च बुद्ध्याय च स्वाहा ॥ ८० ॥
 ॐ नमः सोम्याय च प्रतिसर्याय च स्वाहा ॥ ८१ ॥
 ॐ नमो वाम्याय च क्षेम्याय च स्वाहा ॥ ८२ ॥
 ॐ नमः श्लोक्याय चावसान्याय च स्वाहा ॥ ८३ ॥
 ॐ नमः उर्व्व्याय च खल्याय च स्वाहा ॥ ८४ ॥
 ॐ नमो व्वन्याय च कक्ष्याय च स्वाहा ॥ ८५ ॥
 ॐ नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च स्वाहा ॥ ८६ ॥
 ॐ नमः आशुषेणाय चाशुथाय च स्वाहा ॥ ८७ ॥
 ॐ नमः शूराय चावभेदिने च स्वाहा ॥ ८८ ॥
 ॐ नमो बिल्मिने च कवचिने च स्वाहा ॥ ८९ ॥
 ॐ नमो व्वर्मिणे च व्वरुथिने च स्वाहा ॥ ९० ॥

ॐ नमः श्रुताय	च श्रुतसेनाय	च स्वाहा ॥ ११ ॥
ॐ नमो दुन्दुभ्याय	चाहनन्ध्याय	च स्वाहा ॥ १२ ॥
ॐ नमो घृष्टाणे	च घृष्टाशाय	च स्वाहा ॥ १३ ॥
ॐ नमो निवह्निने	चेषुधिमते	च स्वाहा ॥ १४ ॥
ॐ नमस्तीक्ष्णेषवे	चायुधिने	च स्वाहा ॥ १५ ॥
ॐ नमः स्वायुधाय	च सुधन्वने	च स्वाहा ॥ १६ ॥
ॐ नमः स्रुत्याय	च पत्थ्याय	च स्वाहा ॥ १७ ॥
ॐ नमः काट्याय	च नीप्याय	च स्वाहा ॥ १८ ॥
ॐ नमः कुल्याय	च सरस्याय	च स्वाहा ॥ १९ ॥
ॐ नमो नादेयाय	च नवैशान्ताय	च स्वाहा ॥ २० ॥
ॐ नमः कृप्याय	चावट्याय	च स्वाहा ॥ २०१ ॥
ॐ नमो वीक्ष्याय	चातप्याय	च स्वाहा ॥ २०२ ॥
ॐ नमो मेघ्याय	च विद्युत्याय	च स्वाहा ॥ २०३ ॥

ॐ नमो वववववववव च स्वाहा ॥ १०४ ॥
 ॐ नमो ववववववव च रेवववववव च स्वाहा ॥ १०५ ॥
 ॐ नमो ववववववव च ववववववव च स्वाहा ॥ १०६ ॥
 ॐ नमः सोमाय च रुद्राय च स्वाहा ॥ १०७ ॥
 ॐ नमस्तस्मात्प्राय चारुणाय च स्वाहा ॥ १०८ ॥
 ॐ नमः शङ्खवे च पशुपतये च स्वाहा ॥ १०९ ॥
 ॐ नमः उग्राय च भीमाय च स्वाहा ॥ ११० ॥
 ॐ नमोऽग्रेवधाय च दूरवधाय च स्वाहा ॥ १११ ॥
 ॐ नमो हन्त्रे च हनीयसे च स्वाहा ॥ ११२ ॥
 ॐ नमो ववववववव हरिकेशेभ्यः स्वाहा ॥ ११३ ॥
 ॐ नमस्ताराय स्वाहा ॥ ११४ ॥
 ॐ नमः शम्भवाय च मयोभवाय च स्वाहा ॥ ११५ ॥
 ॐ नमः शङ्खराय च मयस्वराय च स्वाहा ॥ ११६ ॥

ॐ नमः शिवाय	च	शिवतराय	च	स्वाहा ॥ ११७ ॥
ॐ नमः पार्व्याय		चावाध्याय	च	स्वाहा ॥ ११८ ॥
ॐ नमः प्रतरणाय		चोत्तरणाय	च	स्वाहा ॥ ११९ ॥
ॐ नमस्तीर्थाय	च	कूल्याय	च	स्वाहा ॥ १२० ॥
ॐ नमः शष्प्याय	च	फेन्याय	च	स्वाहा ॥ १२१ ॥
ॐ नमः सिकत्याय	च	प्रवाह्याय	च	स्वाहा ॥ १२२ ॥
ॐ नमः किठं शिलाय	च	क्षयणाय	च	स्वाहा ॥ १२३ ॥
ॐ नमः कपर्दिने	च	पुलस्तये	च	स्वाहा ॥ १२४ ॥
ॐ नमः इरिण्याय	च	प्रपत्त्याय	च	स्वाहा ॥ १२५ ॥
ॐ नमो व्रज्याय	च	गोष्ठ्याय	च	स्वाहा ॥ १२६ ॥
ॐ नमस्तल्प्याय	च	गेह्याय	च	स्वाहा ॥ १२७ ॥
ॐ नमो हृदयाय	च	निवेद्याय	च	स्वाहा ॥ १२८ ॥
ॐ नमः काष्ठ्याय	च	गह्वरेष्ठ्याय	च	स्वाहा ॥ १२९ ॥

ॐ नमः शुक्कयाय च हरित्याय च स्वाहा ॥ १३० ॥
 ॐ नमः पापं सन्ध्याय च रजस्याय च स्वाहा ॥ १३१ ॥
 ॐ नमो लोप्याय च चोलप्याय च स्वाहा ॥ १३२ ॥
 ॐ नमः ऊर्ध्व्याय च सूर्ध्व्याय च स्वाहा ॥ १३३ ॥
 ॐ नमः पण्णाय च पण्णशदाय च स्वाहा ॥ १३४ ॥
 ॐ नमः उद्गुरमाणाय चाभिगृह्णते च स्वाहा ॥ १३५ ॥
 ॐ नमः आविदते च प्यस्विदते च स्वाहा ॥ १३६ ॥

ॐ नमः इषुक्कुदून्ध्याय च धनुक्कुदून्ध्याय च नमः स्वाहा ॥ १३७ ॥
 ॐ नमो वः किरिकेन्ध्याय देवानां हृदयेन्ध्याय स्वाहा ॥ १३८ ॥
 ॐ नमो त्रिविचिन्वकेन्ध्याय देवानां हृदयेन्ध्याय स्वाहा ॥ १३९ ॥
 ॐ नमो त्रिविधिणक्केन्ध्याय देवानां हृदयेन्ध्याय स्वाहा ॥ १४० ॥
 ॐ नमः आनिर्हतेन्ध्याय देवानां हृदयेन्ध्याय स्वाहा ॥ १४१ ॥

ॐ द्रापेऽ अन्धस्रपते वरिद्र नीललोहित । आसाक्यजाना-
 ॐ नमः

मेषाम्पशूनाम्मा भेर्म्मा रोङ् मो च नः किञ्चिनाममत् स्वाहा ॥ १४२ ॥
 ॐ इमा रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्यभरामहे मतीः ।
 यथा शमसद् द्विपदे चतुष्पदे विवश्वम्पुष्टं ग्रामेऽ
 अस्मिन्ननातुरम् स्वाहा ॥ १४३ ॥

ॐ या ते रुद्र शिवा तनूः शिवा विवश्वाहा भेषजी ।
 शिवा रुतस्य भेषजी तया नो मृढ जीवसे स्वाहा ॥ १४४ ॥
 ॐ परि नो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परि त्वेषस्य दुर्मन्तिरयायोः ।
 अव स्थिरा मघवद्भ्यस्तनुष्व मीडुद्वस्तोकाय तनयाय
 मृढ स्वाहा ॥ १४५ ॥

ॐ मीडुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव । परमे वृक्षऽ आयुष-
 निधाय कृतिं व्वसानऽ आचर पिनाकम्ब्रजगहि स्वाहा ॥ १४६ ॥
 ॐ विवकिरिद्र विवलोहित नमस्तेऽ अस्तु भगवः ।
 वास्ते सहस्रैर्ऽ हेतथेऽन्धमस्मन्निवपन्तु ताः स्वाहा ॥ १४७ ॥

- ॐ सहस्राणि सहस्रशो बाहोस्तव हेतयः ।
 तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा कृचि स्वाहा ॥ १४८ ॥
- ॐ असङ्ख्याता सहस्राणि से रुद्राऽ अग्नि भूम्याम् ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १४९ ॥
- ॐ अस्मिन्महत्पणवेऽन्तरिक्षे भवाऽ अग्नि ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १५० ॥
- ॐ नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः दिवर्त० रुद्राऽ उपश्रिताः ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १५१ ॥
- ॐ नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वोऽ अधः क्षमाधराः ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १५२ ॥
- ॐ से वृक्षेषु शरिष्पञ्चरा नीलग्रीवा विलोहिताः ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १५३ ॥
- ॐ से श्रुतानामभिप्रायो विविश्रुताः कपर्दिनः ।

तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १५४ ॥

ॐ वे पथाम्पथिरक्षयः ऐलवृषाः आयुर्व्युषः ।

तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १५५ ॥

ॐ वे तीर्थानि प्यचरन्ति सृकाहस्ता निषङ्गिणः ।

तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १५६ ॥

ॐ वेऽग्नेषु विविदूध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान् ।

तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १५७ ॥

ॐ स एतावन्तश्च भूयाथ्सहच दिशो रुद्रा वितस्थिरे ।

तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १५८ ॥

ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो वे दिवि वेषां वर्षमिषवः । तेभ्यो दश प्याची-
दश दक्षिणा दश प्यतीचीर्दशोदीचीर्दशोदूर्वाः । तेभ्यो नमोऽ अस्तु ते
नोऽवन्तु ते नो रुद्रयन्तु ते सन्निभमो यज्ञश्च नो देहि तमेवाश्रमे ददध्मः
स्वाहा ॥ १५९ ॥

ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो वेऽन्तरिक्षे वर्षां त्वातऽ इषवः । तेभ्यो दश
 प्राचीर्दश दक्षिणा दश अतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वाः । तेभ्यो नमोऽ अस्तु
 ते नोऽवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यन्दिष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषास्रम्भे ददुध्मः
 स्वाहा ॥ १६० ॥

ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो वे पृथिव्यां येषामन्नमिषवः । तेभ्यो दश प्राची-
 र्दश दक्षिणा दश अतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वाः । तेभ्यो नमोऽ अस्तु ते
 नोऽवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यन्दिष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषास्रम्भे ददुध्मः
 स्वाहा ॥ १६१ ॥

ॐ भूः, ॐ भुवः, ॐ स्वः । ॐ व्वयर्थं सोमं (८ मन्त्राः) [पाठमात्रम्] ।

ॐ उग्रश्च (७ मन्त्राः) [पाठमात्रम्] ।

ॐ व्वाजश्च ॥ १ ॥ प्पाणश्च ॥ २ ॥ ओजश्च ॥ ३ ॥ ज्यैष्ठ्यं च ॥ ४ ॥

स्वाहा ।

- ॐ सत्यञ्च० ॥१॥ ऋतञ्च० ॥२॥ वृता च० ॥३॥ शञ्च० ॥४॥ स्वाहा ।
 ३-ॐ नमस्ते० (१६१ आहुतयः) ।
 ॐ ऊर्क च० ॥१॥ रयिञ्च० ॥२॥ वित्तञ्च० ॥३॥ ब्रीहयञ्च० ॥४॥ स्वाहा ।
 ४-ॐ नमस्ते० (१६१ आहुतयः) ।
 ॐ अश्मा च० ॥१॥ अग्निञ्च० ॥२॥ वसु च० ॥३॥ स्वाहा ।
 ५-ॐ नमस्ते० (१६१ आहुतयः) ।
 ॐ अग्निञ्च मऽ इन्द्रञ्च० ॥१॥ मित्रञ्च० ॥२॥ पृथिवी च० ॥३॥ स्वाहा ।
 ६-ॐ नमस्ते० (१६१ आहुतयः) ।
 ॐ अर्धं शुञ्च० ॥१॥ आग्रयणञ्च० ॥२॥ सुचञ्च० ॥३॥ स्वाहा ।
 ७-ॐ नमस्ते० (१६१ आहुतयः) ।
 ॐ अग्निञ्च० ॥१॥ व्रतञ्च० ॥२॥ स्वाहा ।
 ८-ॐ नमस्ते० (१६१ आहुतयः) ।
 ॐ एका च० ॥१॥ स्वाहा ।
 ९-ॐ नमस्ते० (१६१ आहुतयः) ।

ॐ चतस्रश्च ॥ १ ॥ स्वाहा ।

१०-ॐ नमस्ते ० (१६१ आहुतयः) ।

ॐ न्यविश्च ॥ १ ॥ पठ्ठवाट् च ॥ २ ॥ स्वाहा ।

(पुनः) ॐ यज्ञाग्रतः ० (६ मन्त्राः) स्वाहा ।

ॐ सहस्रशीर्षा ० (१६ मन्त्राः) स्वाहा ।

ॐ अद्भ्यः सम्भृतः ० (६ मन्त्राः) स्वाहा ।

ॐ आशुः शिशानः ० (१२ मन्त्राः) स्वाहा ।

ॐ विव्वाड् बृहत् पिबतु ० (१७ मन्त्राः) स्वाहा ।

११-ॐ नमस्ते ० (१६१ आहुतयः) ।

ॐ न्वाजाय स्वाहा ० ॥ १ ॥ आयुर्व्यज्ञेन कल्पताम् ० ॥ २ ॥ स्वाहा ।

ॐ क्वं वाचम् ० स्वाहा । ॐ यन्मे छिद्रम् ० स्वाहा ।

ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवितुः ० स्वाहा । ॐ कयानश्चित्रः ० स्वाहा ।

ॐ कस्त्वा सत्यो मेदानाम् ० स्वाहा । ॐ अमीषु ० स्वाहा ।

ॐ कया त्वन्नऽ ऊत्याभि० स्वाहा । ॐ हन्द्रो विभ्वस्य० स्वाहा ।
 ॐ शं नो मित्रः शं वरुणः० स्वाहा । ॐ शं नो ब्वातः पवता० शं नः० स्वाहा ।
 ॐ अहानि शं भवन्तु नः० स्वाहा । ॐ दान्नो देवीः० स्वाहा ।
 ॐ स्योना पृथिवि० स्वाहा । ॐ आपो हि द्या० स्वाहा ।
 ॐ यो वः शिवतमो रसः० स्वाहा । ॐ तस्माऽ अरं गमाम वः० स्वाहा ।
 ॐ योः शान्तिः० स्वाहा । ॐ हते हर्त० ह मा मित्रस्य मा चक्षुषा० स्वाहा ।
 ॐ हते हर्त० ह मा ज्योक्ते० स्वाहा । ॐ नमस्ते हरसे शोचिषे० स्वाहा ।
 ॐ नमस्तेऽ अस्तु विद्युते० स्वाहा । ॐ यतो-यतः समीहसे० स्वाहा ।
 ॐ सुमित्रिया नऽ आपः० स्वाहा । ॐ तच्चक्षुर्देवहितम्० स्वाहा ।
 ॐ स्योजातम्० ('५ मन्त्राः) [पाठमात्रम्] ।

ततः षडङ्गन्यासं कुर्यादिति ।

इति रुद्रयागहवनमन्त्राः ।

(१) अथ 'रुद्रयागस्य षड्भिः प्रकारैर्हवनमन्त्रविभागस्तत्र
एकधाहवनमन्त्रविभागपक्षः प्रथमः ।

ॐ नमस्ते रुद्र मन्यव इत्यारभ्य तमेषाञ्चरमे दधमः स्वाहा ॥
इति षट्षष्टिमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ १ ॥

(२) अथ त्रेधाहवनमन्त्रविभागपक्षः द्वितीयः ।

ॐ नमस्ते रुद्र मन्यव इत्यारभ्य अर्धमेकैक्यश्च वो नमः स्वाहा ॥
इति षड्विंशतिमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ १ ॥
ॐ नमस्तक्षक्य इत्यारभ्य सुधन्वने च स्वाहा ॥
इति दशमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ २ ॥

१ रुद्रयागे सर्वत्र रौद्राध्यायस्यार्षेयादिकं स्मृत्वा 'श्रीमद्धारुद्रप्रीतये होमे विनियोगः' इति
कथनीयम् ।

ॐ नमः सुत्यायेत्यारभ्य तमेषाञ्जम्भे दध्मः स्वाहा ॥

इति त्रिंशन्मन्त्राणामेकाहुतिः ॥ ३ ॥

(३) अथ षोढा (षडधा) हवनमन्त्रविभागपक्षस्तृतीयः ।

ॐ नमस्ते रुद्र मन्यव इत्यारभ्य अर्भकेभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥

इति षड्विंशतिमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ १ ॥

ॐ नमस्तक्ष्मभ्य इत्यारभ्य सुधन्वने च स्वाहा ॥

इति दशमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ २ ॥

ॐ नमः सुत्यायेत्यारभ्य षड एतावन्तश्च० मसि स्वाहा ॥

इति सप्तविंशतिमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ ३ ॥

ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो वे दिवि सेषां वर्षमिषवः । तेभ्यो दश प्राची० तमे-
षाञ्जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ ४ ॥

ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो वेऽन्तरिक्षे येषां वातऽ इषवः । तेभ्यो दश प्राची-
तमेषाञ्जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ ५ ॥

ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्नमिषवः । तेभ्यो दश प्राची०
तमेषाञ्जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ ६ ॥

(४) अथ षोडशधा हवनमन्त्रविभागपक्षश्चतुर्थः ।

ॐ नमस्ते रुद्र मन्यव इत्यारभ्य अन्भेकेभ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥
इति षड्विंशतिमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ १ ॥

ॐ नमस्तक्षन्भ्य इत्यारभ्य सुधन्वने च स्वाहा ।
इति दशमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ २ ॥

ॐ नमः सुत्तार्येत्यारभ्य पराचीना सुखा रुषि स्वाहा ।
इति सप्तदशमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ ३ ॥

- ॐ असङ्ख्याता सहस्राणि ये रुद्राऽ अधि भूम्याम् ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ ४ ॥
- ॐ अस्मिन्महत्पणर्विन्तरिक्षे भवाऽ अधि ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ ५ ॥
- ॐ नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवर्त्त रुद्राऽ उपश्रिताः ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ ६ ॥
- ॐ नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वाऽ अधः क्षमाचराः ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ ७ ॥
- ॐ वे वृक्षेषु शष्पिञ्जरा नीलग्रीवा विलोहिताः ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ ८ ॥
- ॐ ये भूतानामधिपतयो व्विशिखासः कपर्दिनः ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ ९ ॥
- ॐ ये पथां पथिरक्षयः ऐलबृदाऽ आयुर्धुः ।
 तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ १० ॥

ॐ ये तोहर्थाणि प्रचरन्ति सृक्काहस्ता निषङ्गिणः ।

तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मससि स्वाहा ॥ ११ ॥

ॐ येऽनेषु न्विविद्धयन्ति पात्रेषु पिबतो जनान् ।

तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मससि स्वाहा ॥ १२ ॥

ॐ यः एतावन्तवृक्ष भूयांसश्च दिशो रुद्रा न्वितस्थिरे ।

तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मससि स्वाहा ॥ १३ ॥

ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां न्वर्षमिषवः । तेभ्यो दश प्राचीर्दश ॥

तेभ्यो नमोऽस्तु तेनोऽवन्तु तेनो नमेषां जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ १४ ॥

ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो येऽन्तरिक्षे येषां न्वातऽइषवः । तेभ्यो दश प्राचीर्दश ॥

तेभ्यो नमोऽस्तु तेनोऽवन्तु तेनो नमेषां जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ १५ ॥

ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्नमिषवः । तेभ्यो दश प्राचीर्दश ॥

तेभ्यो नमोऽस्तु तेनोऽवन्तु तेनो नमेषां जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ १६ ॥

(५) अथ चतुर्धत्वारिशद्धवनमन्त्रविभागपक्षः पञ्चमः ।

ॐ नमस्ते रुद्र मन्यव० सुत ते नमः स्वाहा ॥ १ ॥

ॐ या ते रुद्र शिवा० भि चाकशीहि स्वाहा ॥ २ ॥

ॐ यामिषुङ्गिरिशान्त० पुरुषञ्जगत् स्वाहा ॥ ३ ॥

ॐ शिवेन वचसा० सुमनाऽ असत् स्वाहा ॥ ४ ॥

ॐ अदध्यवोचदधिवक्ता० परासुव स्वाहा ॥ ५ ॥

ॐ असौ यस्तात्रो० ईमहे स्वाहा ॥ ६ ॥

ॐ असौ योऽवसर्पति० उत्तैनं गोपा० मृडयति नः स्वाहा ॥ ७ ॥

ॐ नमोऽस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय० तेभ्योऽकरन्नमः स्वाहा ॥ ८ ॥

ॐ प्रमुञ्च धन्वनस्त्वमुभयो० भगवो व्वप स्वाहा ॥ ९ ॥

ॐ त्रिविज्य धर्मुः कपदिनो० निषङ्गभिः स्वाहा ॥ १० ॥

ॐ या ते हेतिर्मर्मादृष्टम हस्ते० परिभुज स्वाहा ॥ ११ ॥

ॐ परि ते धन्वना हति० निधेहि तम् स्वाहा ॥ १३ ॥

ॐ अवतत्य धनुर्ध्व० सहस्राक्ष० सुमना भव स्वाहा ॥ १३ ॥

ॐ नमस्तऽ आयुधाया० धन्वने स्वाहा ॥ १४ ॥

ॐ मा नो महान्तमुत० रीरिषः स्वाहा ॥ १५ ॥

ॐ मा नस्तोके० हवामहे स्वाहा ॥ १६ ॥

ॐ नमो हिरण्यबाह्वे० स्वाहा । ॐ नमो बभ्रुशाय० । ॐ नमो रोहि-
ताय० स्वाहा । ॐ नमः कृत्स्नायतया० स्वाहा । ॐ नमो न्वञ्चते०

न्विकृन्तानाम्यतये नमः स्वाहा ।

इति पञ्चमन्त्राणामेकाद्विंशतिः ॥ १७ ॥

ॐ नमऽ उष्णीषिणे० स्वाहा । ॐ नमो त्रिवसृजद्भ्यो० स्वाहा । ॐ नमः
सभाभ्यः० स्वाहा । ॐ नमो गणेभ्यो० स्वाहा । ॐ नमः सेनाभ्यः०
अर्भकेभ्यश्च वो नमः स्वाहा ।

इति पञ्चमन्त्राणामेकाद्विंशतिः ॥ १८ ॥

ॐ नमस्तक्षभ्यो० स्वाहा । ॐ नमः श्वभ्यः० स्वाहा । ॐ नमः कपदिने०
स्वाहा । ॐ नमो ह्रस्वाय० स्वाहा । ॐ नमः आशवे० स्वाहा ।

इति पञ्चमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ १९ ॥

ॐ नमो ज्येष्ठाय० स्वाहा । ॐ नमः सोम्याय० स्वाहा । ॐ नमो
वदन्याय० स्वाहा । ॐ नमो विल्मिने० स्वाहा । ॐ नमो धृष्णवे०
इति पञ्चमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ २० ॥

ॐ नमः स्रुत्याय० स्वाहा । ॐ नमः कूप्याय० स्वाहा । ॐ नमो व्वा-
त्याय० स्वाहा । ॐ नमः शङ्खवे० नमस्ताराय स्वाहा ।
इति मन्त्रचतुष्टयस्यैकाहुतिः ॥ २१ ॥

ॐ नमः शम्भवाय० शिवतराय च स्वाहा ॥ २२ ॥

ॐ नमः पार्व्याय० स्वाहा । ॐ नमः सिकत्याय० स्वाहा । ॐ नमो व्र-
ज्याय० स्वाहा । ॐ नमः शुक्क्याय० स्वाहा । ॐ नमः पण्णाय०

आनिर्द्वैभ्यः स्वाहा ।

इति पञ्चमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ २३ ॥

- ॐ नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यो नमो त्रिचिन्वत्केभ्यो नमो
 त्रिदक्षिणत्केभ्यो नमः आनिर्हतेभ्यः स्वाहा ॥ २४ ॥
- ॐ द्रोपेऽअन्धसम्पते० किं चनाममत स्वाहा ॥ २५ ॥
- ॐ इमा रुद्राय तवसे० अस्मिन्ननातुरम् स्वाहा ॥ २६ ॥
- ॐ या ते रुद्र शिवा तनूः शिवा० मृड जीवसे स्वाहा २७ ॥
- ॐ परि नो रुद्रस्य० तनयाय मृड स्वाहा ॥ २८ ॥
- ॐ मीढुष्टम शिवतम० बिभ्रदा गहि स्वाहा ॥ २९ ॥
- ॐ त्रिचकिरिद्र त्रिविलोहित० विपन्तु ताः स्वाहा ॥ ३० ॥
- ॐ सहस्राणि सहस्रशो० सुखा कृधि स्वाहा ॥ ३१ ॥
- ॐ असंख्याता सहस्राणि० तन्मसि स्वाहा ॥ ३२ ॥
- ॐ अस्मिन् महत्यर्णवे० तन्मसि स्वाहा ॥ ३३ ॥
- ॐ नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवत० रुद्रा० तन्मसि स्वाहा ॥ ३४ ॥
- ॐ नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शन्वाऽअधः० तन्मसि स्वाहा ॥ ३५ ॥

ॐ वे वृक्षेषु० तन्मसि स्वाहा ॥ ३६ ॥
 ॐ वे भूतानामधिपतयो० तन्मसि स्वाहा ॥ ३७ ॥
 ॐ वे पथां पथि रक्षयऽ ऐल० तन्मसि स्वाहा ॥ ३८ ॥
 ॐ वे तीर्थानि० तन्मसि स्वाहा ॥ ३९ ॥
 ॐ वेऽन्नेषु० तन्मसि स्वाहा ॥ ४० ॥
 ॐ वेऽ एतावन्तश्च० तन्मसि स्वाहा ॥ ४१ ॥
 ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो वे दिवि० जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ ४२ ॥
 ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो वेऽन्तरिक्षे० जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ ४३ ॥
 ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो वे पृथिव्यां केषामन्न० जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ ४४ ॥

(६) अथाष्टचत्वारिंशद्वनमन्त्रविभागपक्षः षष्ठः ।

ॐ नमस्ते रुद्र मन्यव० मुतते नमः स्वाहा ॥ १ ॥
 ॐ वा ते रुद्र शिवा० चाकशीहि स्वाहा ॥ २ ॥
 ॐ वामिषु द्विरिनीम्सः० अपुरुषं० अणाम्० यथास्व ॥ ३ ॥

ॐ वामिषु द्विरिनीम्सः० अपुरुषं० अणाम्० यथास्व ॥ ३ ॥ Foundation USA

ॐ शिवेन ऽवचसा त्वा गिरिशाय्या ० सुमनाऽ असत् स्वाहा ॥ ४ ॥

ॐ अध्यवोचदधिवक्ता ० परासुव स्वाहा ॥ ५ ॥

ॐ असौ यस्ताम्रोऽ अरुणऽ उत ० हेडऽ ईमहे स्वाहा ॥ ६ ॥

ॐ असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो ० मृडयानि नः स्वाहा ॥ ७ ॥

ॐ नमोऽस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे ० करन्नमः स्वाहा ॥ ८ ॥

ॐ प्रमुञ्च धन्वनस्तवमुभयोरान्त्योज्ज्यम् ० भगवो ऽवप स्वाहा ॥ ९ ॥

ॐ त्विज्ज्यन्धनुः कपर्दिनो ० निषङ्गधिः स्वाहा ॥ १० ॥

ॐ या ते हेतिर्मूर्धुष्टम हस्ते ० परिभुज स्वाहा ॥ ११ ॥

ॐ परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्धृणक्तु ० निधेहितं स्वाहा ॥ १२ ॥

ॐ अवतत्य धनुर्धृतं ० सहस्राक्ष शतेषुधे ० सुमना भव स्वाहा ॥ १३ ॥

ॐ नमस्तऽ आयुधायानां ० तव धन्वने स्वाहा ॥ १४ ॥

ॐ मा नो महान्तमुत ० रुद्र रीरिषः स्वाहा ॥ १५ ॥

ॐ मा नस्तोके तनय मा नऽ आयुषि० सदमित्त्वा हवामहे स्वाहा ॥ १६ ॥

ॐ नमो हिरण्यबाहवे० स्वाहा । ॐ नमो बभ्रुशाय० स्वाहा । ॐ नमो-

रोहिताय० स्वाहा । ॐ नमः कृत्स्नाय० स्वाहा । ॐ नमो ब्वश्त्रते

परिवश्त्रते० न्विकृन्तानां पतये स्वाहा ।

इति पञ्चमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ १७ ॥

ॐ नमऽ उष्णीषिणे गिरिचराय० स्वाहा । ॐ नमो न्विसृजद्भ्यो न्विध्य-

द्भ्यश्च० स्वाहा । ॐ नमः सभाभ्यः सभा० स्वाहा । ॐ नमो गणेभ्यो

गणपतिभ्यश्च० स्वाहा । ॐ नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च० अर्भ-

केभ्यश्च वो नमः स्वाहा ।

इति पञ्चमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ १८ ॥

ॐ नमस्तक्षभ्यो रथकोरेभ्यश्च० स्वाहा । ॐ नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च०

CC-0. JK Sanskrit Academy, Jammu. Digitized by S3 Foundation USA

स्वाहा । ॐ नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय० स्वाहा । ॐ नमो ह्रस्वाय

च त्वामनाय० स्वाहा । ॐ नमः आशवे चाजिराय च० द्वीप्याय
च स्वाहा ।

इति पञ्चमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ १९ ॥

ॐ नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च० स्वाहा । ॐ नमः सोम्याय च प्रति-
सर्षाय च० स्वाहा । ॐ नमो ज्वन्याय च कक्ष्याय च० स्वाहा ।
ॐ नमो बिल्मिने च कवचिने च० स्वाहा । ॐ नमो धृष्टणे च
प्रमृशाय च० सुधन्वने च स्वाहा ।

इति पञ्चमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ २० ॥

ॐ नमः स्रुत्याय च पथ्याय च० स्वाहा । ॐ नमः कूप्याय चावट्याय च०
स्वाहा । ॐ नमो ज्वात्याय च रेष्म्याय च० स्वाहा । ॐ नमः शङ्खे
च पशुपते च० हनीयसे च नमो बृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय
स्वाहा ।

CC-0. JK Sanskrit Academy, Jammu. Digitized by S3 Foundation USA

इति चतुर्थमन्त्राणामेकाहुतिः ॥ २१ ॥

ॐ नमः शम्भवाय च० शिवतराय च स्वाहा ॥ २२ ॥

ॐ नमः पार्ष्णीय चावार्याय च० स्वाहा । ॐ नमः सिकत्याय प्रवाद्याय च० स्वाहा । ॐ नमो ब्रज्याय च गोष्ठ्याय च० स्वाहा । ॐ नमः शुष्क्याय च हरित्याय च० स्वाहा । ॐ नमः पण्णाय च पण्णशदाय च० धनुष्कृद्भ्यश्च वो नमः स्वाहा ॥ २३ ॥

ॐ नमो वः किरिकेभ्यः स्वाहा ॥ २४ ॥

ॐ देवानार्ठ० हृदयेभ्यः स्वाहा ॥ २५ ॥

ॐ नमो त्रिविचिन्वत्केभ्यः स्वाहा ॥ २६ ॥

ॐ नमो त्रिविचिण्णत्केभ्यः स्वाहा ॥ २७ ॥

ॐ नमः आनिर्हतेभ्यः स्वाहा ॥ २८ ॥

ॐ द्रापेऽअन्धसस्पते० किञ्चनानमत् स्वाहा ॥ २९ ॥

ॐ इमा रुद्राय तवसे० अस्मिन्ननातुरम् स्वाहा ॥ ३० ॥

- ॐ या ते रुद्र शिवा० मृडजीवसे स्वाहा ॥ ३१ ॥
 ॐ परि नो रुद्रस्य० तनयाय मृड स्वाहा ॥ ३२ ॥
 ॐ मीढुष्टम शिवतम शिवो नः० बिभ्रदा गहि स्वाहा ॥ ३३ ॥
 ॐ त्रिविक्रिद्रि० त्रि वपन्तु ताः स्वाहा ॥ ३४ ॥
 ॐ सहस्राणि सहस्रशो० मुखा कृधि स्वाहा ॥ ३५ ॥
 ॐ असंख्याता० धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ ३६ ॥
 ॐ अस्मिन्महत्यर्णवेऽन्तरिक्षे० तन्मसि स्वाहा ॥ ३७ ॥
 ॐ नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवर्त० तन्मसि स्वाहा ॥ ३८ ॥
 ॐ नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वाऽ० तन्मसि स्वाहा ॥ ३९ ॥
 ॐ ये वृक्षेषु शष्पिञ्जरा० तन्मसि स्वाहा ॥ ४० ॥
 ॐ ये भूतानामधिपतयो० तन्मसि स्वाहा ॥ ४१ ॥
 ॐ ये पथां पथि० जनऽव धन्वानि तन्मसि स्वाहा ॥ ४२ ॥

ॐ ये तीर्थानि प्रचरन्ति० तन्मसि स्वाहा ॥ ४३ ॥
 ॐ वेऽन्नेषु त्रिविद्विद्वन्ति० तन्मसि स्वाहा ॥ ४४ ॥
 ॐ सऽ एतावन्तश्च भूयाथ्संश्च० तन्मसि स्वाहा ॥ ४५ ॥
 ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवि० तमेषाञ्जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ ४६ ॥
 ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो वेऽन्तरिक्षे० तमेषाञ्जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ ४७ ॥
 ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्न० तमेषां जम्भे दध्मः स्वाहा ॥ ४८ ॥

इति रुद्रयाग-हवनमन्त्राः ।

—ॐ नमोऽस्तु रुद्रेभ्यो—

पुस्तक प्राप्तिस्त्यानि—

CHAUKHAMBHA ORIENTALIA

बैंगलोर रोड, ५-यू० बी०, जवाहर नगर

निकट किरोडीमल कालेज

CC-0. JK Sanskrit Academy, Jammu Digitized by eGangotri Foundation US

मन्त्र
॥

संस्कृत
ग्रन्थालय

